

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Svatá rodina
jako základ křesťanské civilizace

Zdeněk Vodák

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zdeněk VODÁK**
Osobní číslo: **H118351**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Svatá rodina jako základ křesťanské civilizace**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Bude použito i dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena na:

Rodina a vývoj naší společnosti

Svatá rodina jako vzor pro křesťanskou společnost z historického pohledu

Inspirace Svatou rodinou pro současnou společnost

Součástí práce bude výzkum, zaměřený na zjištění možnosti náboženství ve výchově.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bible. Praha : Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-8510-08-5.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.

DUFOUR, X.L. Slovník biblické teologie. Řím : Velehrad ? Křesťanská akademie, 1991. 140 s.

FRANZEN, A. Malé církevní dějiny. Praha : Zvon, 1999. ISBN 80-7113-008-7.

Jeruzalémská bible Praha : Krystal OP, 1998. ISBN 80-85929-26-0.

JUNG, C.G. Duše moderního člověka. Praha : Antalis, 2003. ISBN 80-7108-213-9.

Katechismus katolické církve. Praha : České katolické nakladatelství, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha : Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

MATĚJČEK, Z. Co děti nejvíce potřebují. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.

MATĚJČEK, Z. Po dobrém, nebo po zlém? Praha : Portál, 1994. ISBN 80-71785-486-9.

Maříková, H. Proměny současné české rodiny. Praha : Slon, 2000.

Neokatechumenátní cesta – Statut. Řím : Neokatechumenátní centrum v Římě, 2002.

PIJOAN, J. Dějiny umění 5. Praha : Odeon, 1977. ISBN 01-512-84.

STEMBERGER, G. 2000 let křesťanství. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-388-5.

WOODS, T. Jak katolická církev budovala západní civilizaci. Praha : Res Claritatis, 2008. ISBN 978-80-904143-0-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. František Sýkora

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

16. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2013

V Brně dne 16. března 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpacher, Ph.D.

vedoucí ústavu

PhDr. Miroslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

ZDENĚK VODÁK
.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 4.5.2013 .....

Zdeněk Vodák
.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce Svatá rodina jako základ křesťanské civilizace pojednává o rodině z biblického pohledu. Na tomto základě vysvětluje podstatu vztahů mezi mužem a ženou, mezi dítětem, otcem a matkou. Popisuje postavení ženy i dítěte ve Starém a Novém zákoně a představuje principy rodiny na osobách Panny Marie, Svatého Josefa a malého Ježíše. Tato Svatá rodina byla po generace našich předků vzorem pro role otce i matky a celé naší společnosti formující se po mnohá staletí na základě křesťanského učení. Přestože se v nedávné minulosti naše společnost od své původní křesťanské identity odchýlila a díky tomu se dnes nachází v krizi, zůstává v nás i nadále hluboce zakořeněn vztah k vlastní tradici a kulturnímu dědictví. Tato práce vybízí k morální obnově rodiny podle biblických pravd, které i současné vědecké poznatky z oblasti psychologie i sociologie jednoznačně potvrzují.

Klíčová slova:

Bible, evangelium, rodina, křesťanství, otec, matka, dítě, církev

ABSTRACT

The Bachelor's thesis Holy Family as a Base of Christian Civilization deals about the family in the Bible's prospective. On this basis it explains the relationship between man and woman, child, father and mother. There is a described position of the woman and the child in the Old and the New Testament and it presents principles of the family on the persons of Virgin Mary, Saint Joseph and little Jesus. The Holy Family was a model for fathers and mothers for generations of our ancestors throughout our Christian history. Although our society has left the traditional Christian model, and because of it is crisis now, we have still deep Christian roots and feelings with our cultural heritage. This Bachelor's thesis calls for renewal of the family according to the Bible's truths, which are being supported by scientific evidence from psychology and sociology.

Keywords:

Bible, Gospel, family, Christianity, father, mother, child, church

*“Jedna z nejdůležitějších věcí
je láska v rodině.”*

Zdeněk Vodák

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Františku Sýkorovi za pomoc a cenné rady při vedení bakalářské práce. Taktéž děkuji MgA. et Mgr. Petře Štěpánové za odborné konzultace a pomoc při zpracování tohoto tématu. Taktéž děkuji kooperátoru na Starém Brně páteru Janu Budilovi za podporu a konzultace.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Obsah

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. RODINA A VÝVOJ NAŠÍ SPOLEČNOSTI.....	10
1.1 STAV SOUČASNÉ RODINY	10
1.2 RODINA A DÍTĚ	12
1.3 RODINA A SPOLEČNOST	14
1.4 KRIZE SOUČASNÉ RODINY	15
2. SVATÁ RODINA JAKO VZOR PRO KŘESŤANSKOU SPOLEČNOST Z HISTORICKÉHO PODLEDU.....	17
2.1 RODINA Z BIBLICKÉHO POHLEDU	18
2.2 VZTAH MUŽE A ŽENY	21
2.3 POSTAVENÍ ŽENY - MATKY	25
2.4 VZTAH OTCE A DÍTĚTE	27
2.5 VZTAH MATKY A DÍTĚTE.....	30
2.6 ŽIVOT SVATÉ RODINY Z NAZARETU	34
2.7 POSTAVENÍ DÍTĚTE V EVANGELIU.....	37
2.8 SVATÁ RODINA VE VÝTVARNÉM UMĚNÍ	40
3. INSPIRACE SVATOU RODINOU PRO SOUČASNOU SPOLEČNOST.....	42
3.1 POJETÍ RODINY PODLE II. VATIKÁNSKÉHO KONCILU	43
3.2 VLIV KATOLICKÉ CÍRKVE NA SOUČASNOU SPOLEČNOST	45
3.3 NEOKATECHUMENÁTNÍ CESTA JAKO REALIZACE SVATÉ RODINY.....	47
3.4 RODINY NA MISIÍCH	50
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	53
4. VÝZKUM - ZJIŠTĚNÍ MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ KŘESŤANSKÝCH PRINCIPŮ VE VÝCHOVĚ.....	54
4.1 CHARAKTERISTIKA VÝBĚRU	54
4.2 METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	55
4.3 ZJIŠTĚNÉ VÝSLEDKY VÝZKUMU	57
4.4 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ.....	60
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70

ÚVOD

Současná situace naší společnosti se zdá být kritická. Nespokojenost jednotlivých lidí se šíří jak lavina a neustále se hledají viníci především v politickém spektru, kteří mohou za zvyšující se hospodářský deficit, nezaměstnanost, vytunelované podniky a celkově rozkradené národní bohatství. Je cítit čím dál větší beznaděj, ekonomická nejistota, společenský rozklad v podobě nestabilních rodinných celků, které mají dopad na všeobecnou společenskou atmosféru. Čas od času lidé vzplanou nadějí přicházející s novými politickými stranami či představiteli politických směrů, ale očekávání nakonec přinesou další zklamání a propad do ještě větší rezignace. Existuje vůbec nějaké řešení? A pokud ano, jaké? Kde hledat příčiny problémů? Tato bakalářská práce se pokusí odpovědět na některé palčivé otázky současnosti, ale nespokojí se jen s nějakou povrchní analýzou, nýbrž bude hledat odpovědi v mnohem hlubších souvislostech.

Návodem k odhalení samotných kořenů problémů poslouží cenné zkušenosti neformálního zakladatele sociální pedagogiky Dona Boska, který byl zastáncem výchovy, jenž měla svůj vzor v rodině.¹ Proč právě svatý Jan Bosko a jeho poznatky? Tento italský kněz žijící v revolučním období 19. století v industriálním městě Turín dokázal zformovat takové podmínky a prostředí, které poskytovaly efektivní převýchovu mladým chlapcům na okraji společnosti. Připravil je pro kultivovaný život občanů žijících se prací svých rukou a žijících podle evangelia. Jeho pozitivní výsledky práce se rozšířily do světa jako lék na neuspořádané sociální podmínky, které se pedagogikou Dona Boska měnily v harmonické prostředí uspokojující potřeby jednotlivce. Nabízely východisko ze sociálních a ekonomických potíží mladým lidem s kriminální minulostí a umožňovaly jim rozvoj v jejich fyzických, rozumových i duchovních potřebách. Jeho dílo představovalo v době kdy byl za svůj příkladný život prohlášen za svatého roku 1934 stovky výchovných ústavů a tisíce školských zařízení. Jejich počet neustále stoupal a již v roce 1989 působili jeho nástupci – saleziáni v čele s 97 biskupy a pěti kardinály v tisících komunitách ve 122 zemích světa.² Podle těchto úspěchů můžeme považovat dílo Dona Boska za důvěryhodné, efektivní a příkladné, pokud chceme něco pozitivně měnit v oblasti společenského života. A právě ona metoda rodinného typu uprostřed společenského zřízení je jeho odkazem. Nechť tedy rodina podle Dona Boska je návodem, jak pomoci současné nelehké situaci nejen v naší zemi, ale i v Evropě a ostatně i v celém světě.

¹ KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha : Portál, 2012. 23 s.

² ALBERTI, P. *Světce Don Bosko*. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1999. 387 s.

Tato bakalářská práce se bude zabývat rodinou tak, jak je vylíčena v bibli a jak ji představuje učení katolické církve, neboť právě z těchto zdrojů vychází sociálně pedagogická činnost římskokatolického kněze Dona Boska. Bible je jedna z nevýznamnějších knih všech dob a obsahuje v sobě historii židovského národa se všemi jejich zákony a nařízeními, které byly dány izraelskému lidu během jejich putování pouští z egyptského otroctví do zaslíbené země. Právě na poušti na hoře Sinaj dostal vůdce národa Mojžíš zjevení samotného Boha Jahveho, který mu předal pravý boží zákon, jenž tento národ zcela odlišoval od národů jiných s jejich bohy a zvyklostmi. Právě dodržování božího zákona mělo izraelské pospolitosti zajistit úspěšný život uprostřed nepřátel, jimž se mělo takto i jim dostat poznání o jedinečnosti Boha Izraele. Nedodržování božích přikázání naopak přinášelo vyvolenému lidu zkázu, vyhnání do exilu, následné pokání a obrácení. V podobném duchu pokračovalo i nově utvořené náboženství – křesťanství, které taktéž dostalo zjevení pravého způsobu života, tentokrát však přímo v božské osobě Ježíše Krista, Božího syna. Jeho následovníci se pak snažili napodobovat jeho život popsany ve čtyřech evangeliích Nového zákona, a právě jedním z těchto věrných následovníků byl Don Bosko, který dosáhl nejenom svatosti, ale v roce 1989 byl papežem Janem Pavlem II. prohlášen za Otce a učitele mládeže. Nemůžeme proto náboženský aspekt ve výchově odstranit, ale naopak bychom jej měli utvrdit a akceptovat ho jako jeden z nenahraditelných pilířů výchovného systému Dona Boska, k nimž se ještě řadí rozum a laskavost.³ Proto v této bakalářské práci budeme zkoumat atributy rodinného uspořádání z pohledu biblického a křesťanského, z pohledu svatosti a rozumu, tedy i z pohledu vědeckého – sociologického a psychologického, a samozřejmě z pohledu laskavosti, tedy lásky, která je sama o sobě jedinečnou a nenahraditelnou hodnotou nezbytnou pro harmonický hodnotný lidský život.

Bakalářská práce s názvem *Svatá rodina jako základ evropské civilizace* je pokusem odpovědět na palčivé otázky dnešní odlidštěné společnosti charakteristické svým vytrácejícím se smysl pro právo a spravedlnost a naopak narůstající kriminalitou napříč celým společenským spektrem od vrcholných politiků počínaje, přes lidi s mnohými závislostmi všeho druhu, bez práce, bez zájmu a schopnosti založit a udržet fungující zdravou rodinu, až po děti uzavřené ve virtuálním světě her s mnohdy násilnou tematikou. Proto je potřeba podívat se do hloubky a jít až ke kořenům, tedy zvolit v dobrém slova smyslu radikální cestu, abychom mohli důkladně

---

³ KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha : Portál, 2012. 31 s.

objasnit a znovu objevit pevné a pravé ztracené hodnoty. Právě k tomu nám poslouží pozitivní zkušenosti minulé, ale i současné, neboť stále mezi námi žili, žijí a chtějí žít ti, kteří ctí přirozené, stálé a neměnné mravní zákony, jejichž platnost nepodléhá době.

Cílem bakalářské práce bude odhalit biblické a křesťanské pojetí rodiny vyjádřené především ve Svaté rodině z Nazareta, která se stala hlavním formačním prvkem křesťanské civilizace. Tato rodina Panny Marie, svatého Josefa a malého Ježíše se stala vzorem života celých generací našich předků. Bohužel v současné době mnohým z nás už ani samotná jména postav Svaté rodiny téměř nic neříkají. Tento jev je alarmující, neboť nás odděluje od tradice, vykořeňuje z vlastního sebepojetí a způsobuje tak ztrátu identity. Proto je cílem práce oživit ztracené hodnoty a nabídnout současné společnosti model Svaté rodiny jako východisko z čím dál prohlubující se krize dnešní rodiny.

První kapitola nastíní rodinu v jejím základním všeobecném pojetí a poodhalí její současný stav v naší společnosti. Zaměří se na příčiny a důsledky negativních i pozitivních vlivů dopadajících na rodinu a její členy. Představí současnou krizi rodiny jako fenomén dnešní doby a pokusí se odhalit kořeny problémů v celém vývoji. Druhá kapitola je kapitolou stěžejní, neboť právě ona si klade za cíl představit pravé hodnoty rodinného života a usprádaní, jehož hlavním zdrojem je učení biblické a katolické. Taktéž bude jistě zajímavé a přínosné obohatit i potvrdit dávné normy současnými vědeckými poznatky z oblasti psychologie, pedagogiky či sociologie. Historická kontinuita vývoje rodiny, do níž zasáhl právě biblický model Svaté rodiny z Nazareta, tak jednoznačně nastoluje nové pojetí svatosti rodiny v křesťanské civilizaci, ať už se jedná o klasickou křesťanskou rodinu s otcem, matkou a dětmi, či o rodinu řeholní v nejrůznějších církevních komunitách a řádech. Třetí kapitola se zaměří na aplikaci vzoru svaté rodiny na současnou společnost. Vymezí některá specifika zdravého a zodpovědného rodinného života především s důrazem na manželský život z pohledu učení církve v dnešní mravně-uvolněné době a představí některé současné funkční formy rodinného a komunitního společenství uvnitř církve inspirované rodinou z Nazareta. Poslední kapitola přinese formou výzkumu zjištění možností uplatnění křesťanských principů v současné výchově nejen v běžných rodinách, ale i ve školském či celospolečenském prostředí. Je naše skomírající společnost připravena pro změnu, pro přijetí „léku“ na své dlouhodobé neduhy, anebo chce nadále setrvávat ve svém stavu a prohlubovat svoji agónii? Doufejme, že po obeznámení se s odbornými poznatky a zkušenostmi si moudře zvolí pro svoji záchranu první alternativu.

I TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA A VÝVOJ NAŠÍ SPOLEČNOSTI

Rodina je v naší společnosti považována za základní sociální jednotku, ve které jednotlivci nacházejí uspokojování svých základních potřeb, prostor pro osobní štěstí, kde si osvojuje základy svého sociálního cítění a formuje své názory a představy.⁴ Odborný výkladový slovník pak rodinu charakterizuje jako „původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci“ s jejími hlavními funkcemi reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů.⁵ Zde můžeme vidět důležité a nenahraditelné postavení rodiny uprostřed společnosti, která je její základní buňkou a na které v podstatě záleží, jak bude samotná společnost vypadat. Je zde jistá symbióza a můžeme říci - jaká je rodina, taková je společnost. Společnost má jistě zájem, aby rodina dobře fungovala a plnila své poslání, aby opravdu byla místem pro osobní štěstí jednotlivce a tedy i dobrou vizitkou celé společnosti. Proto je nezbytné se rodinou zabývat, chránit ji a poskytovat jí co nejlepší životní podmínky.

1.1 Stav současné rodiny

Rodina však v posledních desítkách let prochází téměř dramatickými změnami. Tradiční forma rodiny známá již z dob prvobytně pospolné společnosti, kdy otec zajišťuje obživu a plodná matka poskytuje teplo domova ustupuje ambicióznímu postavení ženy věnující se své pracovní kariéře. Manžel, rodina a děti se pomalu stávají něčím méně atraktivním, ustupují do pozadí jiným lákavějším možnostem seberealizace, kde se přímo samotné děti stávají jakousi brzdou vlastního rozvoje. Rodina s více dětmi (tzn. tři a více), která po celá staletí byla naprosto přirozeným jevem (císařovna Marie Terezie měla 16 dětí, I. P. Mendělejev byl narozen jako 17. dítě) je dnes považována za něco naprosto nenormálního, nevhodného a společensky nepřijatelného. Normou je dnes mít jedno max. dvě děti, které však nejsou schopny zajistit demografický přírůstek. Připočteme-li stále se zvyšující rozvodovost, běžné používání antikoncepce a dostupnost interrupce, nemůžeme se divit, že český národ od devadesátých let vymírá, jak o tom svědčí statistiky Českého statistického ústavu.⁶ Rodina tedy již přestává zodpovědně plnit funkci reprodukční, což je jistě pro společnost alarmující a

⁴ Jůva, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997. 88 s.

⁵ PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum 1996. II. 940 s.

⁶ Přírůstek obyvatelstva. *Český statistický úřad*. [online]. 2001[cit. 5. ledna 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/prirust.htm>>.

nežádoucí. Zrovna tak zvyšující se rozvodovost a snižující se počet řádně uzavřených sňatků⁷ taktéž dokládá pomalý ale jistý rozpad rodin, kde už jen stěží bude moci „jednotlivec nacházet uspokojení svých základních potřeb a prostor pro osobní štěstí.“⁸ Jak můžeme vysvětlit tento negativní jev a kde hledat příčiny těchto radikálních destruktivních změn? Jedna z možností se nabízí legálnost a dostupnost všech výše uvedených negativ. Pokud vláda zákonem umožňuje jednotlivci to či ono, proč to nedělat? Pokud nejsou žádné postihy za špatné chování, proč se chovat dobře? Když jsou dovolené rozvody a potraty, proč je „nevyužít“? Kdyby představovaly něco špatného, proč by je tedy vláda dovolovala? Máme svobodu, demokracii tzn. „vládu lidu“, necht' je tedy dovoleno všechno, co si lidé přejí. Vláda lidu – demokracie je však zcela v rozporu s vládou Boha – teokracií představenou v celé bibli. Izraelský lid dostal od Boha skrze Mojžíše boží zákon – desatero spolu s dalšími nařízeními, které byly pro něj posvátné a lid se snažil ve svém zájmu o jejich dodržování. A protože evropská kultura stojí na židovsko-křesťanském učení, řeckém myšlení a římské právu, mají lidé přirozeně vytvořený pozitivní vztah k zákonu, který chápou jako něco dobrého. Pokud však místo teokracie nastoupí demokracie, vše se mění. Když T.G. Masaryk ve své Washingtonské deklaraci v roce 1918 vyhlásil: „Demokracie porazila teokratickou autokracii... vytoužený věk lidstva vzchází... věříme ve svobodu - a ve svobodu vždy větší a větší“⁹ netušil, jak razantní zásah způsobuje. Zcela pozměnit po staletí zaběhlý systém zákonodárství vyvíjející se přirozenou cestou je jistě riskantní a výsledky tohoto „experimentu“ jsou dnes více než zjevné. Poslanecká sněmovna tedy v demokratickém systému může cokoli odhlasovat, i kdyby byl zákon zcela v rozporu s biblickou tradicí přejatou jako součást tradice naší. Ať už se jedná o zákon číslo 320/1919 Sb., z roku 1919 dovolující ukončení manželství formou rozluky, zákon č. 68/1957 Sb., o možnosti umělého přerušení těhotenství uvedeným do praxe v roce 1958 či nedávno schválený zákon 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství. Ano, jedná se opravdu o svobodu stále větší a větší. Ale kam až tato svoboda půjde? Budou poslanci schvalovat adopci dětí osobám stejného pohlaví? Budou schvalovat manželství více než dvou osob? Nebo dokonce manželství mezi člověkem a zvířetem? Pokud budeme mít v demokracii svobodu stále větší a větší, tak asi ano. Ale potom už nebudeme moci mluvit o klasické rodině, která se zcela pod vlivy svobodných myšlenek rozpadne.

⁷ Sňatky. *Český statistický úřad*. [online].2001[cit. 5. ledna 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/snatky.htm>>.

⁸ Jůva, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997. 88 s

⁹ MASARYK, T.G. sec. cit. In SOVADLINA, J. Washingtonská deklarace. *Moderní dějiny*. [online]. 2012 [cit. 15. ledna 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/washingtonska-deklarace-18-10-1918/>>.

Již Platón ve starověkém Řecku varoval před nebezpečím neomezené svobody pramenící z demokratického systému, ve kterém se hlavního slova ujímají demagogové.¹⁰ Americký psycholog a sociolog Erich Fromm vystihuje podstatu demokracie, která dosahuje konformity prostředky sugesce a propagandy.¹¹ V demokratickém zřízení je hlavní ideou svoboda, ale jak je svoboda chápána? Don Bosko ze své vlastní zkušenosti během revolučního roku 1848 nám poskytuje svědectví o tehdejší pojetí nově přicházející svobody, kterou však mnozí považovali za možnost „dělat dobré i zlé, jak se komu zlíbí.“¹² On sám jako katolický kněz byl několikrát napaden a bylo mu usilováno o život. Toto jistě není ta správná svoboda. Pokud nebudou lidé odpovědně vychováni k pravému pojetí svobody, může docházet k nepochopení a tragickým koncům. Naše společnost se nachází v současné době v chaosu a nestabilitě. Je rozčarována z tolik očekávané demokracie, která však nepřinesla záruky bezpečnosti, pořádku a progresivity. Zvyšují se opět preference totalitního komunismu, což je podle Platóna logické, neboť demokratický systém se sám přerodí v další nebezpečný systém – tyranii. Naše země byla v nedávné době svědkem dvou totalitních zřízení, které se zrodily z demokracie. Jaké máme tedy vyhlídky? Buď budeme pokračovat v přirozeném vývoji směrem k nežádoucí diktatuře, nebo obnovíme ztracený dřívější pořádek a navážeme na vlastní kulturní, státní i hospodářské dědictví našich předků, kteří po celá staletí bránili a budovali naši vlast. V ní měla rodina jasné a privilegované postavení. Byla pro ni vzorem Svatá rodina z Nazareta.

1.2 Rodina a dítě

Rodina jako společenské seskupení lidí tvoří pro dítě základní sociologickou skupinu, která formuje jeho osobnost v oblasti vnitřního světa při utváření jeho psychické stránky a taktéž působí i sociologicky zprostředkováváním kontaktu s vnějším světem. Tyto dvě funkce jsou nezbytné pro harmonický rozvoj jedince. Záleží opravdu na stavu rodiny, jakým způsobem a v jaké kvalitě zformuje osobnost člověka včetně jeho přípravy na vstup do společnosti. Základ rodiny tvoří vztah mezi manžely. Vzájemné propojení muže a ženy v jejich odlišnostech i shodách je pro dítě první „učebnicí“ poznávání mezilidských vztahů a vzorem chování mužské a ženské části populace. Taktéž si vyváří pojetí sebe sama v interakci se svými rodiči a

¹⁰ PLATÓN. *Ústava*. Praha : Svoboda, 1993. 564 s.

¹¹ FROMM, E. *Umění milovat*. Praha : Simon and Simon Publishers, 1997. 20 s.

¹² BOSCO, D. *Můj život pro mladé*. Praha : Portál, 2007. 164 s.

případně sourozenci, kteří se podílejí na rozvoji pocitu sebedůvěry a sebejistoty, pocitu zodpovědnosti i podřízenosti, smyslu pro respektování autority, poslušnosti a norem chování.

Nenahraditelnou a podstatnou roli hraje rodina především v naplnění emocionálních potřeb dítěte, které se potřebuje cítit milováno, přijímáno a respektováno ve všech dimenzích své osobnosti včetně případných vlastních nedokonalostí či defektů. Vzniká tak základ pro upevnění potřeby bezpečí a jistoty, který je nezbytný pro rozvoj schopností, dovedností i nadání dětí. Rodinné prostředí přirozenosti, bezprostřednosti a svobody projevu spolu s rodičovským vedením, usměrňováním a disciplínou mohou nejlépe připravit podmínky pro jedinečný růst dítěte. Spolu s vlivy školního i mimoškolního vzdělávání včetně klimatu společenského prostředí dítěte probíhá edukační proces, který je však v největší míře ovlivněn právě vzorci chování danými rodiči. Proto mají právě oni výhradní výchovné právo, ale také největší zodpovědnost za život a štěstí jim svěřeného potomka.

Vědí však vůbec rodiče, jak správně vychovávat? Jak se připravují mladí lidé na svoji budoucí otcovskou či mateřskou roli? Mají zájem v dnešní době zaměřené na odborné vzdělávání, profesionalitu v nejrůznějších oborech a kariérní vzestup brát také vážně přípravu na své možná nejdůležitější životní povolání – rodičovské? Chceme vůbec věnovat čas a úsilí budování kvalitního rodinného společenství? Je potřeba si uvědomit, že nedostatečné plnění rodičovských povinností nejen v oblasti materiální, ale především v oblasti duševní a neposkytnutí harmonického rozvoje dítěti v prostředí láskyplné zdravé rodiny může mít destruktivní následky. Když děti ohrožujeme, frustrujeme či jinak je i neúmyslně ničíme, jako bychom „v pohorkách šlapali po krásných květinových záhonech souseda, který celé měsíce trávil jejich zušlechtováním.“¹³ Proto je nezbytné apelovat na uvědomění si velkého podílu rodičovské zodpovědnosti na výchově dítěte, a to nejen ve vztahu k němu samému, ale i k celé společnosti. Vždyť právě jednou se bude jejich potomek spolupodílet na utváření lidské pospolitosti a zda-li jí bude prospívat či škodit právě z velké části záleží na dobré nebo špatné výchově.

---

¹³ CANPBELL, R. *Nechte mě být*. Praha : Návrat domů, 1998. 8 s.

1.3 Rodina a společnost

Tím že rodina buduje osobní profil svých členů v oblasti názorů, idejí, chování, solidarity, přístupu k druhým, práci a vlasti zastává specifické postavení v utváření podoby celé společnosti, neboť je její základní buňkou. V zájmu celé společnosti tedy je, aby v sobě obsahovala co nejvíce zdravých, fungujících a stabilních rodin, které budou produkovat hodnotné, uvědomělé a mravně vyzrálé osobnosti. Jednotlivec, rodina a společnost jsou spojeni v nerozlučitelné symbióze, kde prostředí rodiny hraje nezastupitelnou roli. Stává se jakýmsi spojníkem či mezičlánkem v socializaci člověka, kterého tak uvádí do vztahu s druhými. Zda-li jsou tyto mezilidské vztahy otevřené, pozitivní, velkorysé, obětavé, či egoistické, prospěchářské nebo dokonce násilné jsou obrazem vztahů, které si dítě osvojilo již během svého procesu výchovy v rodině. Rodina plní pro společnost nenahraditelnou funkci, a proto by jí měla být všemožně pozitivně podporována.

Avšak společnosti jistě není a nemůže být lhostejná výchova v rodinách. Právě ony „zásobují“ společnost buď prosociálními jedinci, kteří přinášejí obohacení, dobro, pokrok, či naopak nestabilitu v podobě problematických asociálů, u nichž neproběhla adekvátní výchova. Kolik je oněch prospěšných jedinců a kolik naopak těch destruktivních, s často kriminální činností je jistě otázkou zajímavou, která může poskytnout obrázek celé společnosti. Máme zájem být společností dobrou, či společností kriminální? Společností kultivovanou budící úctu ostatních, či společností amorální se špatnou pověstí? Chceme mít ve společenství národů zvučné jméno, anebo se spokojíme s postavením outsiderů bez možnosti přispění k pozitivnímu rozvoji lidstva? Pokud si uvědomuje závažnost této problematiky, jistě se zaměříme každý sám ve svém vlastním životě a prostředí, jak situaci zlepšit a svým úsilím jednotlivec se pokusit přispět k obohacení celkového společenského klimatu. Je potřeba se zaměřit na obnovu stabilní rodiny, aby mohla pro svého člena i pro svou společnost plnit funkci, která se od ní očekává.

1.4 Krize současné rodiny

Jak již bylo v předcházejících kapitolách nastíněno, situace dnešní rodiny není lehká, je přímo kritická. Mezi faktory způsobující krizi rodiny patří především zvyšující se počet rozvodovosti a snižující se množství uzavřených sňatků. Z toho vyplývá, že se snižuje počet stabilních rodin a lidé jsou tak čím dál více odkázáni na život mimo rodinu, v rodině rozbité,

neúplné nebo složené z více rodinných částí formou dalších sňatků. Příčiny rozvodu jsou uváděny jako různá selhání partnerů, ať už se jedná o nevěru, alkohol, domácí násilí, názorové neshody, neochota obětovat se pro druhého, vlastní zájmy a seberealizace preferovaná nad potřeby rodiny, ztráta pojetí mužské a ženské role, nevyzrálost manželů atd. Není divu, že dítě pod vlivem všech těchto negativních jevů ztrácí pocit jistoty a jeho plynulý proces výchovy je narušen. Pokud dochází k velké neshodě parterů i po rozvodu provázeném agresivně negativním ovlivňováním dítěte vůči jednomu z rodičů, začíná se u dítěte vyvíjet nežádoucí jev psychopatologie brzdící a deformující jeho emocionální vývoj. Narušuje se u něj sebevědomí, ničí se vztah k autoritám a učí se konfliktnímu chování, které jej poznamenává na celý život.¹⁴

Odborníci varují před ohrožením samotné civilizace způsobené právě krizí rodiny. Mnohem horší nebezpečí než rozvodovost spatřuje například známý český psycholog Jeroným Klimeš v přibývajícím počtu bezdětných partnerských svazků: „Každou generací žen nám dnes ubývá třetina populace. To si v ničem nezadá se středověkým morem.“¹⁵ Popisuje dnešní civilizační kolaps způsobený i špatnou vládní politikou, která bohužel rozpad rodiny svými zákony jen prohlubuje: „Pokud se jako dnes nastaví politika, která zvýhodňuje svobodné matky oproti manželství a spolubydlící partneři musejí hrát komedii před úřady, že spolu jako na oko nebydlí, nemůže se nikdo divit, že takto stát de facto rodiny rozbíjí. Sociální politika musí být vždy nastavená tak, aby kopírovala přirozený řád věcí a ne jen ho zmírňovala, aby nebyl tak krutý. Naivní sociální politika ničí sociální citění lidí.“¹⁶ Takovou sociální „pomoc“ rodinám jistě nezamýšlel poslední český král blahoslavený Karel Habsburský, když jako první na světě v naší zemi v roce 1917 založil Ministerstvo sociální péče. Snažil se tak zmírnit sociální bídu a svým vzorným příkladem manžela a otce osmi dětí budovat kultivovanou společnost založenou právě na stabilní a prosociální rodině. Rodině, která nemyslí jen na svůj vlastní prospěch, ale svojí velkorysostí přispívá k pomoci i sociálně slabším občanům. Bohužel však byl tento model vládnutí královské rodiny jako záruky stability společnosti odvržen, byl vystřídán demokratickými požadavky tehdejší doby a směr vývoje se poněkud vychýlil. Jaký byl stav běžné rodiny před rokem 1918 a jaký je nyní po téměř stoleté „vládě lidu“, si může každý zhodnotit sám.

¹⁴ BAKALÁŘ, E. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha : Karolinum, 2006.

¹⁵ BIDLO, P. Krize rodiny ohrozuje civilizaci. *Katolický týdeník* [online]. 2013[cit. 20. únor 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.katyd.cz/clanky/krize-rodiny-ohrozuje-civilizaci.html>>.

¹⁶ Tamtéž.

Statistické údaje i vědecké poznatky psychologů a sociologů jsou v současné době jasnými fakty smutně vykreslující obrázek společnosti připomínající spíše „potápějící se loď“. S krizí rodiny samozřejmě souvisí i celková krize společnosti. Mluvíme také o morální krizi, existencionální krizi, krizi nezaměstnanosti, hospodářské krizi, politické, ekonomické atd. Všechno se vším souvisí a vše vychází z rodiny. Je-li v krizi rodina, je potom zákonitě v krizi celá společnost včetně třeba i ekonomiky. Možná že nejvyšší politiky či ekonomy ani nenapadne hledat řešení problémů právě v obnově rodiny. Proto jsou potřebné vědecké výzkumy a fakta, na kterých je třeba budovat právní systém a nikoli se nechávat unášet povrchními politickými či jinými ideologickými představami. Společnost není „pokusný králík“, ale je společným dědictvím nás všech. Vzrůstající nevole občanů proti politickému řízení je jistě oprávněná a ukazuje na rozladění a zklamání, které současný politický systém přináší. Jak z těchto problémů? Necháme si opravdu naši civilizaci zničit? Kde hledat pomoc?

Pozitivní odpověď na východisko z krize podává jeden z neúspěšnějších spirituálních autorů dneška benediktínský mnich, teolog a filosof Anselm Grün v knize *Důvěřuj sobě*. Chápe krizi jako šanci k novému začátku. Podle řeckého slova *krisis* s původním významem oddělení či odloučení předznamenává krize jakýsi přerod z něčeho již nežádoucího ke zrození nového pojetí sebe sama. Ve svých analýzách se autor knihy opírá o vědecké poznatky a vysvětluje: „Psychologie tvrdí, že každá krize – ať už osobní, ekonomická, společenská či krize rozumu – je krizí identity. Nakonec jde vždy o nalezení nové identity: Kým jsem vzhledem ke krizi, do níž jsem se dostal? Každá krize se mnou něco dělá a zpochybňuje mou existenci. Nemohu dál žít, jak jsem žil doposud.“¹⁷ A dále doporučuje, jak krizi pozitivně proměnit v příležitost, „jak náš život vystavět na nových základech a v nás samotných odkrýt netušené možnosti.“¹⁸ Zde můžeme najít odpověď na překonání krize. Oddělit se od něčeho již nevyhovujícího a nalézt novou identitu společnosti tím, že se obnoví její hlavní buňka – rodina. Jak ale obnovit rodinu? Podle jakého modelu? V následujících kapitolách představíme tuto možnou obnovu podle vzoru Svaté rodiny. A právě znovunavázání na naše křesťanské kořeny by mohlo vyvést naši společnost ze všeobecného morálního úpadku k novému zrození, k „renesanci“ nového člověka, rodiny i celé civilizace.

¹⁷ GRÜN, A. *Důvěřuj sobě*. Praha : Portál, 2012. 13 s.

¹⁸ Tamtéž.

2. SVATÁ RODINA JAKO VZOR PRO KŘESŤANSKOU SPOLEČNOST Z HISTORICKÉHO POHLEDU

Jeden z charizmatických katolických kněží indického původu James Manjackal se více než třicet let úspěšně věnuje po celém světě formou evangelizace napravování chyb způsobených špatnou výchovou a uzdravování zranění z dětství, které lidem způsobují řadu psychických bloků a poruch. Ve svých knihách *Uzdravení k novému životu* a *Obnovený ráj* dává jednoduchý návod, jak z krize rodiny ven. Svě mnohaleté zkušenosti vystihuje takto: „V rodinách se rodí a vychovávají buď dobří, nebo zlí lidé. Svátí a výjimeční lidé jsou produktem rodin, a také kriminálníci a teroristé jsou produktem rodin. Ve světě dnes vidíme mnoho problémů. Kořenem těchto problémů jsou rozbité rodiny. Z toho vyplývá, že obnova rodinného života v souladu s hodnotami a normami, které nám byly dány skrze bibli a církve, je k vyřešení problémů dneška nezbytná.“¹⁹

Chceme-li opravdu pomoci sobě i celé společnosti, začněme obnovou rodiny. Obnovou rodiny od jejich prapůvodních kořenů od Adama a Evy, prvních „oficiálních“ manželů. Otevřeme bibli a spolu s církví, která nám tuto knihu pomáhá lépe pochopit, čtème, zkoumejme a hledejme odpovědi na naše nevyjasněné otázky. Víme, že nás v bibli čeká jedna speciální rodina, Svatá rodina, neboť její členové byli všichni svatí. Panna Maria, Josef a malé dítě Ježíš. Známe je všichni velmi dobře z vánočních jesliček. Aniž bychom to možná věděli, právě skrze harmonii vánočních svátků, svátků pokoje, radosti a především rodinné pohody, prožíváme v naší tradici již po celá staletí tuto silnou vazbu se Svatou betlémskou rodinou. Ona se stávala pro naše předky vzorem v jejich mnohdy nelehkém životě a jim vděčíme za kulturní i materiální bohatství, které pro nás vybudovala. Navažme tedy na jejich duchovní odkaz, narovnejme naši pokřivenou tradici a ukažme nový rodinný směr. Snad se nám podaří spolu s Marií, Josefem a Ježíškem „prolomit ledy studených vztahů“ a znovu obnovit sílu rodinného tepla, jak ostatně zpíváme v jedné z oblíbených vánočních koled: „Tichá noc, přesvatá noc, stín a mráz vůkol nás, v hloubi srdce však Gloria zní, dík, že hříšník se s důvěrou smí u Svaté rodiny hrát.“²⁰ I v těchto jednoduchých slovech je ukryta hluboká lidová moudrost.

¹⁹ MANJACKAL, J. *Obnovený ráj*. Mnichov : Highland Books, 2011. 17 s.

²⁰ RENČ, V. *Malý vánoční zpěvník*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001.38 s.

2.1 Rodina z biblického pohledu

K odhalení původního pojetí rodiny je potřeba hledat právě v knize knih v bibli, která v sobě obsahuje starověké kulturní bohatství židovského národa a křesťanů, jenž žijí podle svých tradic mezi námi až doposud. Obě tyto náboženství mají silný vztah k rodině, která má svoji pevnou a neměnnou strukturu v pojetí rolí otce, matky a dětí včetně jejich hierarchie, vzájemných vztahů a posláních. V následujících kapitolách se budeme snažit objasnit pojetí rodiny z biblického pohledu s přihlédnutím na vědecké poznatky z oblasti sociální a psychologické jako potvrzení autentičnosti, neměnnosti a pravdivosti daných norem potvrzujících platnost starověké bible.

V první biblické kapitole Geneze čteme o stvoření světa Bohem, který své stvořitelské dílo završil slovy: „Učiňme člověka ke svému obrazu, aby se nám podobal, a oni ať vládnou mořským rybám, nebeským ptákům, dobytku, všem divokým zvířatům a všem drobným živočichům, kteří se plazí po zemi.“²¹ (Gn 1,26) Jeruzalémská bible ve svých poznámkách pod čarou vysvětluje smysl významu podoby člověka s Bohem: „Tento vztah k Bohu odděluje člověka od zvířat. Navíc předpokládá všeobecnou podobnost přirozenosti, to je rozum, vůli, moc: člověk je osoba.“²² Zde vidíme základní pojetí lidské bytosti, která se odděluje od živočišné říše a stává se jejím vládcem díky svým Bohem daným rozumovým schopnostem. Výraz *homo sapiens* – člověk rozumný je tedy ve shodě s biblickým podáním. Můžeme proto za jakýsi ideál pravého člověka považovat *vládnoucí rozumnou osobu*.

Bible pokračuje dál a vysvětluje, že Bůh stvořil člověka „jako muže a ženu.“²³ Toto spojení obou pohlaví pak dává dohromady jedno tělo, jehož nerozlučitelnost zdůrazňuje sám Ježíš v Matoušově evangeliu: „Takto už to nejsou dva, ale jediné tělo. Nuže, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“²⁴ (Mt 19,6) Již lidé ve starověku měli problémy s otázkou rozluky a stálosti manželů podobně jako dnes. Díky vědeckým poznatkům však v současné době i odborníci hledí společně s bibli na rozpad manželství jako na negativní jev. „Růst rozvodovosti vede k růstu sociálních problémů společnosti (pracovní možnosti rozvedených matek, narušená výchova dětí),“ hodnotí sociologický slovník a poukazuje na nežádoucí „psychologické a

²¹ Jeruzalémská bible. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009.42 s.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

²⁴ Jeruzalémská bible. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1735 s.

ekonomické důsledky dopadající na děti a partnery²⁵ z rozpadlých rodin. Pro fungující rodinu přinášející prosperitu celé společnosti je tedy nezbytná základna v podobě pevného svazku muže a ženy.

V závěrečném ustanovení dostává člověk jako muž a žena od Boha požehnání s následujícím posláním: „Buďte plodní, rozmnožujte se, naplňte zemi a podrobte si ji.“²⁶ (Gn 1,28) Nyní poznáváme smysl spojení muže a ženy, kterým je úkol plodnosti a množení lidského pokolení na zemi, jež má být člověkem ovládnuta. Reprodukce lidského rodu a výchova potomstva představuje podle odborné definice hlavní funkci rodiny.²⁷ Rozmnožovací schopnost je jedna ze základních známek života. Chceme-li mít životaschopnou společnost, je třeba zajistit a podporovat její rozmnožovací schopnost a nebránit jí v této životodárné činnosti umělými či dokonce násilnými prostředky. Současná rozšířená antikoncepce a interrupce je tedy v rozporu s biblickým zaměřením rodiny stejně jako s potřebami společnosti očekávající od rodiny její reprodukční funkci.

Stvoření člověka podle knihy Geneze tedy můžeme rozčlenit do tří kategorií. První je v oblasti osobní, kdy byl stvořen k obrazu božímu, což je jeho primární identita. Je osobou rozumnou, má svoji vůli a disponuje vládou a mocí nad jemu podřízenou zemí. V druhé řadě vstupuje do vztahu s osobou opačného pohlaví, která je mu dána Bohem, aby s ním tvořil trvalou nerozlučitelnou jednotu. A konečně třetí lidská dimenze je v oblasti sociální, do které vstupují muž a žena jako životodárci dalšího pokolení se svojí vlastní rodinou a spolu s dalšími rodinami jako lidská pospolitosť moudře vládnou nad celou zemí.

Bohužel vzápětí tohoto idylického počátku lidstva vstupuje na scénu nepřítel, jak čteme v dalších kapitolách bible, který svede prvního člověka ke hříchu tj. k neposlušnosti a vzpouře vůči Stvořitelově ustanovení řádu věcí. Tím se lidstvo vykořeňuje z prapůvodní harmonie. Nicméně neustále usiluje o tuto vlastní nápravu v průběhu celých dějin, do kterých Bůh rázně zasahuje příchodem Ježíše Krista, svého syna, na zem. Nadpřirozenou božskou milostí pak dopomáhá všem, kdo se ho rozhodnou následovat, aby s jeho pomocí mohli dosáhnout svatosti života v oblasti osobní i sociální. Kristus, který se narodil do chudé rodiny Josefa a Marie, žil svatý život běžného pracujícího člověka a svou smrtí a zmrtvýchvstáním vydal svědectví pravdy, dává sám sebe spolu s celou svou Svatou rodinou za vzor dalším pokolením. Jeho

²⁵ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2011. 209 s.

²⁶ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 42 s.

²⁷ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2011. 206 s.

následovníci pak opravdu dosahují svatosti, a to nejen sami za sebe, ale i v šíři celých rodin. Příkladem můžeme uvést královskou rodinu prvního korunovaného uherského krále svatého Štěpána spolu s jeho ženou a synem svatým Emerichem. Tyto svaté rodiny se pak v průběhu generací taktéž stávaly vzorem pro ostatní, zvláště jednalo-li se o rodinu panovnickou.

Klíčem k vybudování stabilní rodiny podle novozákonního evangelia je ztotožnění muže - otce rodiny - se samotným Kristem. „Muž je totiž hlavou své ženy, jako je hlavou církve Kristus, On, Spasitel těla.“²⁸ (Ef 5,22) Připodobňuje-li svatý Pavel v listě Efesanům muže ke spasitelnému Kristovu poslání, dostává muž specifické postavení ve vztahu ke své ženě. Stává se jejím „spasitelem“, neboť jak již bylo výše uvedeno, podle biblické terminologie jsou muž a žena jedním tělem. Je spasitelem nejen své ženy, ale i svých dětí, které taktéž vyšly z jeho těla. Uvědomují si mužové své výhradní postavení zachránce a ochránce své rodiny, ochotni položit pro ni život jako Kristus pro církev? Tato mužská láska v rozměru kříže je základem pro stabilní láskyplnou svatou rodinu, která předpokládá hierarchickou podřízenost ženy svému muži jako hlavní autoritě a poslušnost jejich dětí: „Ženy, buďte poddáni svým mužům, jak se sluší v Pánu. Mužové, milujte své ženy a nebuďte vůči nim nevlídní. Děti, poslouchajte ve všem své rodiče, právě to je v Pánu krásné.“²⁹ (Kol 3,18-20) Zde je odhalena symbióza dobře fungující rodiny.

V celé bibli se klene postavení rodiny jako něco zásadního a privilegovaného. Porušení zákonů proti rodině bylo ve starozákonní Tóře přísně trestáno, ať už se jednalo o tělesné hříchy cizoložství, incestu, homosexuality, či o násilí vůči rodičům ze strany jejich potomka. V novozákonním pojetí však může být soudržnost rodiny zasažena radikálností evangelia, kdy se pro Kristova následovníka stává brzdou a mnohdy i přímo nepřítelem. „Neboť jsem přišel postavit muže proti jeho otci, dceru proti její matce a snachu proti její tchyni,“³⁰ (Mt 10,35) říká Kristus, avšak pojetí rodiny rozšiřuje na velkou Boží rodinu pro všechny, kteří ho následují: „Kdokoli koná Boží vůli, ten je mi bratrem i sestrou i matkou.“³¹ (Mk 3,35) Tak vzniká zcela nové pojetí rodinného společenství, které není biologicky pokrevním, ale skrze Krista se jeho stoupenci stávají bratry a sestrami tvořící jednu církevní rodinu. V tomto řádu mizí rasové,

²⁸ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2039 s.

²⁹ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2053 s.

³⁰ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1719 s.

³¹ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 43 s.

náboženské, kulturní i společenské odlišnosti, které po prvotním hříchu rozdělovaly lidstvo.³² S Kristem přichází nová podoba světové jednoty.

2.2 Vztah muže a ženy

Charakteristika muže a ženy je již dána samotným významem jmen prvních lidí Adamem a Evou. Hebrejský výraz *adamah* znamená *hlína* a ukazuje, že první člověk Adam pochází ze země.³³ „Tu Bůh Jahve utvořil z hlíny země člověka, vdechl do jeho nozder dech života a člověk se stal živou bytostí.“³⁴ (Gn 2,7) Podobě i jméno Evy jako „matky všech živých“ se odvozuje od hebrejského slova *žit*.³⁵ Z těchto pojmenování můžeme i odvodit původní pojetí mužské a ženské role. Adam pocházející ze země je se zemí spjat. Jeho posláním je dobývat ze země obživu. Bohužel po prvotním hříchu člověka dostává tento úděl útrpnou a namáhavou součástí. „Buď zlořečena kvůli tobě země!“, vyřkl Bůh jako následek Adamova provinění a pokračuje: „Jen s námahou z ní budeš dobývat obživu po všechny dny svého života.“³⁶ (Gn 3,17) Stejně tak i žena Eva bude naplňovat své poslání předávání života s obtížemi. „Rozmnožím útrapy tvého těhotenství, v bolestech budeš rodit své syny.“³⁷ (Gn 3,16) Námaha i bolest se staly součástí lidského osudu. Nevyhnul se jim ani Kristus, ale naopak, vzal na sebe lidství v celé jeho podobě včetně prokletí země a proměnil smysl utrpení ve spásu. Proto skrze Krista muž svojí prací a žena otevřeností k životu plní svoje poslání a zachraňují tak celé lidské pokolení.

I z pohledu vědy jsou mužské a ženské role jasně definovány v souladu s biblickým pohledem „Prvořadým úkolem otce je role „živitele“ rodiny,“ vysvětluje psycholog Čačka, podobně jako matka - „domácí paní“ odpovídá v rodině za domácí práce a zabezpečuje tělesnou i psychickou integritu dětí.³⁸ Oba mají vůdcovské postavení, otec v oblasti sociální, matka v oblasti emocionální. Taktéž i v přirozené činnosti malých dětí můžeme sledovat původní zaměření rolí – dívky jako budoucí matky si hrají s panenkami, kuchyňským náčiním, domácími pracemi, zatímco chlapci v roli budoucího manažera rodiny projevují zájmem o

³² poznámka pod čarou, *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2053 s.

³³ *Jeruzalémská bible* . Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 43 s.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ poznámka pod čarou, *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 45 s.

³⁶ *Jeruzalémská bible* . Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 45 s.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících*. Brno : MU, 2000. 306 s.

technickou činnost, auta, manuální zručnost, pracovní profese. Tyto přirozené jevy dokládají autentičnost a neměnnost biblického postavení muže a ženy i v dnešní době, kdy sledujeme výrazné tendence narušení či pozměnění původního modelu. Avšak násilná změna přirozeného stavu může jediné vést k vnitřní disharmonii a krizi identity. Porušení pravidel způsobuje ztrátu pocitu bezpečí a frustraci.

Společným charakterizujícím prvkem muže a ženy je jejich vzájemná záchranná pomoc. Muž ženu zachraňuje a žena je jeho pomocnicí. „Není dobré, aby byl člověk sám. Musím mu udělat pomocnici, která by se k němu hodila,“ (Gn 2,18) rozhoduje Bůh a vyvádí z Adamova žebra kost z jeho kostí, ženu. I zde je zdůrazněn aspekt jednoho těla, doslovně mužova těla, z něhož vychází jeho manželka. Muž již není sám, ale má sobě rovnou pomoc. V původním hebrejském znění je v tomto případě použit výraz „ezer“ což neznámá jen nějakou pomoc ve smyslu služby, ale přímo „záchranu života“.³⁹ Žena se stává pro muže taktéž jeho zachránkyní. Tato vzájemná záchrana, ochrana a pomoc ze samoty je jedním z hlavních manželských aspektů. Výstižně ukazuje bible záchranné poslání muže v knize Tobiáš, který s pomocí anděla Rafaela vysvobodí svoji budoucí ženu ze smrtící d'áblové moci a odvádí si ji do svého domova. Před manželským aktem se pak modlí takto: „A já teď nehledám rozkoš, když si беру svou sestru, ale činím to z upřímného srdce. Smiluj se laskavě nad ní i nade mnou a společně nás doved' do stáří!“⁴⁰ (Tob 8,7) Tobiáš a Sára jsou biblickým poselstvím rozvíjejícím další prvky manželského života. Pro židy i křesťany jsou krásným příkladem harmonického vztahu, kterému však předcházelo velké utrpení Sary, Tobiášovo nasazení a poslušnost vůči božimu vedení směřující až k vítězství nad zlem. Vše je korunováno pokornou Tobiášovou modlitbou, kde vyjadřuje před Bohem touhu po věrné lásce až do smrti. Zde je možné sledovat ony biblické kořeny, z nich vyrůstá podoba křesťanského manželství podle církevního práva. Církev proto nikdy nemůže „poslouchat“ světské liberální vlny snažící se měnit pravidla daná biblí, neboť by tak popřela svoji vlastní identitu. Musí vždy zůstat věrna svému ženichovi Kristu až na hranici mučednictví.

Vztah muže a ženy je v biblickém pojetí pozvednut na božský a svatý. Vychází ze samotného vztahu Boha a člověka. Sám Bůh se v Bibli představuje jako „ženich“ zasňující se s nevěstou, izraelským lidem, jak čteme u proroka Ozeáše: „Budeš ke mně volat: 'Můj

³⁹ ELDREDGE, J. *Úchvatná*. Praha : Návrat domů, 2005. 28 s.

⁴⁰ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 684 s.

muži“ (Oz 2,18) a potom „Zasnoubím si tě navěky, zasnoubím si tě spravedlností a právem.“⁴¹ (Oz 2,21) Prolínání vztahu ženicha s nevěstou a Boha s jeho lidem je popsán v krásné sbírce svatebních písní v knize Píseň písní. V Novém zákoně pak vystupuje církev jako nevěsta Kristova, která dosáhne svého konečného dovršení až s druhým příchodem Krista na zem, který přinese konečné vítězství Božího království.

Bible jasně ukazuje, že manželství je postaveno v první řadě na společné lásce. Právě proto, že vychází spojení muže a ženy z božského stvořitelského úmyslu, posvěcuje ho sám Bůh svojí hlavní božskou vlastností lásky. „Deus caritas est - Bůh je láska.“ (1. Jan 4,16) Proto je láska nezbytným a prvořadým předpokladem pro křesťanské manželství, které si ve svatebním aktu slibuje *lásku* na prvním místě, poté následuje *úcta* a pak *věrnost*. Láskyplný vztah muže a ženy není ničím jiným než obrazem láskyplného vztahu mezi Bohem a člověkem. Hlavním hebrejským přikázáním je *Sh'ma Yisrael Adonai Eloheinu Adonai Ehad* „Slyš Izraeli, Jahve, náš Bůh, je jediný Jahve. Budeš milovat Jahva, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší i veškerou svou silou.“⁴² (Dt 6,4) Předkládá se nám požadavek bezvýhradné lásky, která je již svojí podstatou věrná a vyžaduje celého člověka. Zde můžeme lépe pochopit, proč je z biblického pohledu manželství nerozlučitelné. Bůh člověka miluje zcela, neboť se s láskou zcela ztotožňuje. On sám je Láska. Volá své stvoření ke vzájemnému vztahu lásky. Člověk však díky prvotnímu hříchu má tuto cestu ztíženou. Vztah je již narušen. Má z Boha strach, cítí nedůvěru, schovává se před ním, není upřímný, obviňuje ho ze svého trápení. To vše můžeme vyčíst z Adamovy reakce vůči Bohu po spáchaném hříchu a podobné stavy si jistě prožívá každý člověk. Proto dostává od Boha impuls: miluj. Miluj Boha a miluj svého bližního. Proč milovat Boha a bližního, kteří mi způsobují mé neštěstí uprostřed této prokleté země? To je možná otázka, kterou si člověk položí v konfrontaci s biblickým zákonem lásky. Proto je zapotřebí vycházet z faktu, že Bůh sám o sobě je Láska, takže mě bezmezně miluje a chce mě dovést do vztahu lásky s ním. Poté pak následuje láska vůči bližním, tedy i láska muže k jeho ženě. Dá se v podstatě říci, že pokud muž nežije ve vztahu lásky s Bohem, těžko bude moci mít láskyplný vztah s manželkou. Bezvýhradná biblická láska tak, jak ji ukázal Kristus je pro něj neznámá. Láska se tedy ukazuje ve vztahu vůči někomu. K Bohu a lidem. Nedostatek lásky tak vytváří prostor pro opak, totiž nenávisť. Kolik je v dnešní době manželství žijících v lásce a kolik manželství žijících v odporu a končících tak zákonitě rozvodem? Lékem na nefunkční mezilidské vztahy je láska, která vychází ze zdroje samotného Boha. Člověk má duchovní

⁴¹ Bible. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 813 s.

⁴² Jeruzalémská bible . Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 264 s.

schopnost se jí otevřít a předávat dál. Může tak ve svém okolí šířit království lásky a pokoje. Příkladem heroické lásky můžeme uvést Matku Terezu, které jako řeholnice žila ve snoubeneckém spojení s ženichem Kristem a příkladně tak naplňovala ono primární „manželství“ mezi Bohem a člověkem.

Láska muže podle biblického pohledu pak jistě znamená co nejlépe naplňovat své poslání zachránce, ochránce a živitele svého těla tj. i své ženy a dětí. Žena na tuto manželovu lásku zase odpovídá v tělesném objetí otevřením se novému životu. Společně přijímají děti jako plod jejich vzájemné lásky. V tomto pojetí se rodina stává láskyplnou a díky přítomnosti svatého Boha v jejím centru i rodinou svatou. Pokud však muž přistupuje k ženě se žádostivostí, hřeší. „Kdokoli žádostivě pohlíží na nějakou ženu, už s ní ve svém srdci zcizoložil,“ vysvětluje Kristus v Matoušově evangeliu. Bible považuje žádostivost za negativní jev, hřích vedoucí ke smrti. „Žádostivost pak počne a porodí hřích, a dokonáný hřích plodí smrt.“⁴³ (Jak 1,15) Pokud je hříchem, nemůže vycházet od Boha, který je svatý a který je čistou láskou. Hřích je totiž opakem Boha, lásky a svatosti. Člověk s žádostivostí je tedy nevěrný vůči samotnému Bohu, vůči samotné lásce. Láska se dává, obětuje a zcela miluje. Žádostivost však bere, co jí nepatří, na co nemá právo. Využívá druhého pro uspokojení svých egoistických tužeb v rozporu s Božím zákonem lásky. Tak podobně zhřešila i Eva v ráji. Byla žádostivá zakázaného ovoce, aby ukojila své smyslové chtíče. Zde se v žádném případě nejedná o lásku, ale její opak. Bohužel v dnešní „zmatené“ době se láskou mnohdy myslí právě ona hříšná žádostivost. Z ní pak nevychází pevné láskyplné nerozlučitelné manželské svazky, ale smilstvo, cizoložství, homosexualita, incest a další zvrácené formy vztahů mezi muži, ženami a zvířaty. Proto byly všechny tyto projevy jednotlivě zakázány Izraeli již v knize Levitikus, zatímco v postavě Krista se nám dostává jasného poznání společného jmenovatele - žádostivosti. Člověk se tak nyní může rozhodnout, zda-li bude následovat Kristovu lásku, anebo zůstane otrokem vlastních žádostivosti vedoucí až ke smrti. V tomto pohledu vystupuje Kristus jako Spasitel, který svojí láskou až na smrt odhaluje hadovu lež v ráji a ukazuje lidstvu pravou tvář lásky. Nabízí mu záchranu a znovuobnovení ztraceného řádu. Proto je svatá rodina s Kristem ve svém středu „svátostí spásy“ pro svět a osvětluje i dnes pravdu a lež, život a smrt, vítězství a zatracení.

---

⁴³ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2105 s.

2.3 Vztah otce a dítěte

Biblický vztah otce k dítěti taktéž vychází z Boha samotného, neboť On je Otcem izraelského lidu. „A přece jsi, Jahve, náš otec, jsme hlína, ty jsi náš hrnčič, všichni jsme dílem tvých rukou,“⁴⁴ (Iz 64, 7) volá lid ve vyhnanství ústy proroka Izaiáše a dovolává se záchrany „jsi náš otec, náš vykupitel.“⁴⁵ (Iz 63,16). V sémičských jazycích otcovství vyjadřovalo úlohu pána, ochránce a často také stvořitele.⁴⁶ Bůh, tvůrce člověka, kterému dává život, je podle bible jeho otcem. „Ty jsi můj syn, já jsem tě dnes zplodil.“⁴⁷ (Žl 2,7) Bůh zahrnuje stvořeného člověka veškerým bohatstvím celého stvořeného světa a dává mu nad ním vládu. Vede ho jako otec svého syna k napodobování sebe sama; je utvořen podle jeho obrazu. Syn je tedy obrazem svého Otce. Vychází z něho, z jeho těla. Bůh předává člověku i svoji autoritu, tedy vládu nad stvořením. V novém zákoně synovství zřetelně vystupuje v osobě Ježíše, který je při křtu v Jordánu označen pečeti synovství a zároveň potvrzením autority. „Tu přišel oblak, zastínil je a z oblaku se ozval hlas: ‚Toto jest můj milovaný Syn, toho poslouvejte.‘“⁴⁸ (Mk 9,7). Zde vidíme princip Boží autority sestupující z nebe, která je láskou vůči lidu, jenž je vyzván k poslušnosti. Tento vztah Boha k člověku, otce k dítěti, autority k podřízenému je vztahem lásky a poslušnosti. Kristus je svému Otcovi poslušný až na smrt, která není boží z vůlí, ale cestou záchrany lidstva. Ten, jemuž byla dána autorita, jako Kristu při křtu, je taktéž vázán napodobovat svého Otce v lásce. Zde můžeme připomenout třetí princip v pedagogice Dona Boska, kterým je laskavost. Jeho výchovné heslo zní: „Bez lásky není důvěry, bez důvěry není výchovy.“⁴⁹ Poslušnost má vycházet z lásky a nikoli ze strachu. „Ne bitím, nýbrž mírností a láskou musíš získat tyto své přátele,“⁵⁰ vysvětluje odborník na výchovu problematických chlapců. Když podřízený necítí lásku ze strany autority, vzpírá se a je pro něj těžké poslouchat. Avšak je-li vztah podle Boha Otce, kde autorita vychází z dávající se stvořitelské lásky, potom je poslušnost dětí radostnou a tvůrčí. Pokud je pro otce vzor Bůh Otec, pak má ke svému dítěti láskyplný vztah a vede ho k zodpovědnému a činorodému životu. Nezná-li však muž milujícího Boha a neměl-li ani milujícího otce, těžko od něj můžeme očekávat láskyplný vztah k dítěti. Pokud takový člověk zná navíc jen násilí a nezbavil se žádostivosti těla, můžeme si logicky

⁴⁴ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1389 s.

⁴⁵ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1388 s.

⁴⁶ DUFOUR, X.L. *Slovník biblické teologie*. Řím : Velehrad – Křesťanská akademie, 306 s.

⁴⁷ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 884 s.

⁴⁸ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1769 s.

⁴⁹ TOMÁŠEK, F. *Pedagogika : úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. Brno: Nibowaka, 1992. 322s.

⁵⁰ Tamtéž.

domyslet, kam až ve své zvrácené „rodičovské lásce“ může zajít. Případů týrání a zneužívání dětí bohužel v dnešní době stále více přibývá.⁵¹ Následky nechtějme ani domýšlet.

Vztah otce k dítěti je podle bible založen na vzoru Boha Otce k člověku. Chce-li být otec dobrým otcem a vzorem správné autority, je vyzván k poslušnosti Bohu a k jeho napodobování. Vůči Němu je poslušným dítětem, vůči svému dítěti pak milujícím otcem. „Nový Izrael má jen pokorně uznat jeho jedinečnou otcovskou péči a žít jako dítě, prosící otce a modlíce se k němu; má mu důvěřovat, podřídit se mu a napodobovat jeho všezahrnující lásku, ochotu odpouštět, milosrdenství a dokonalost.“⁵² Důvěrný vztah Boha a jeho Syna Krista je vyjádřen zvoláním „abba“, což je aramejský výraz pro familiární pojmenování otce výrazem „tati“. Zde již opravdu mluvíme o rodinných vztazích, kdy Bůh sestupuje k lidstvu, které zve k důvěrnému a milujícímu vztahu otce a dítěte. Přirozený strach z božstva, které je potřeba usmířit obětmi, ustupuje, a celá církev pak díky bratrskému spojení s Kristem může volat: „Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče!“⁵³ (Řím 8,15)

Lid boží podobu Boha ukazuje v první řadě svým dětem. Je k tomu vyzván v původní izraelské modlitbě *Sh'ma Yisrael*, kde po přikázání lásky „Budeš milovat Jahva, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší i veškerou svou silou“, následuje vzápětí výzva: „A tato slova, která ti dnes přikazuji, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat.“⁵⁴ (Dt 6,5-7) Izrael je tedy veden k výchově svých dětí především předáváním Slova Božího a jeho Zákona. Slovo *rozmlouvat* v sobě neobsahuje jen monolog, ale dialog. Vzájemnými otázkami a odpověďmi má být dítě uváděno do poznání života a životních zákonitostí. Taktéž otcové vyprávějí svým dětem svoji bohatou historii Izraelského národa a všech divů, které pro ně Bůh učinil. Dítě je tedy vychováváno v zákoně lásky k Bohu a bližnímu. Biblická výchova je tedy silně prosociální, myslící na dobro druhého: „Vždyť celý zákon je shrnut v jedné větě: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého!“⁵⁵ (Gal 5,14) V tomto duchu byl vychován i Ježíš, který svoji lásku k člověku prokazoval celým svým životem až na smrt. Uzdravoval nemocné,

⁵¹ SYNÁČKOVÁ, J. Šest tisíc týraných dětí. Vizitka českých rodičů. *Lidovky* [online]. 2011 [cit. 15. února 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/sest-tisic-tyranych-deti-vizitka-ceskych-rodicu-fua-zpravy-domov.aspx?c=A110512_211625_in_domov_mev>.

⁵² DUFOUR, X.L. *Slovník biblické teologie*. Řím : Velehrad – Křesťanská akademie, 307 s.

⁵³ *Bible*. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 150 s.

⁵⁴ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 264 s.

⁵⁵ *Bible*. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 181 s.

křísil mrtvé, učil zástupy, prokazoval lásku dětem i lidem na okraji společnosti, lidé ho milovali a následovali ho. Nevyžýval k násilí a pomstě, ale k odpuštění. Rozvinul tedy prosociální prvky izraelského zákona do maximální šíře, za což vděčí svým dobrým vychovatelům Marii a Josefovi. Josef pro něj představoval mužskou autoritu a v duchu napodobování stvořitelské činnosti ho vedl k tvůrčí práci tesaře a k zodpovědnosti za svůj vlastní život. Příklad Josefa, dělníka, se stal pro celou církev po celé generace příkladem vzorného otce rodiny.

Biblická výchova dítěte se svými prosociálními aspekty, jak ji představil svým životem Kristus, zcela souzní s odbornými požadavky na výchovu v současné době vyjádřenými ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948. Výchova „má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má napomáhat k vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a skupinami rasovými i náboženskými.“⁵⁶

2.4 Vztah matky a dítěte

I vztah matky k dítěti má svůj prazáklad v Bohu. Je vyjádřen biblickým výrokiem z knihy proroka Izajáše, kde Bůh potvrzuje svoji pevnou vazbu se svým lidem slovy: „Což zapomene žena na své děťátko, nemá slitování se synem svého lůna? I kdyby ženy zapomínaly, já na tebe nezapomenu.“⁵⁷ (Iz 49,15) Zde vyplývá fakt, že pro matku a její dítě je zcela přirozené a zásadní silné sepětí. Je založeno na skutečnosti, že matka své dítě nosí devět měsíců ve svém těle, stává se jakousi její součástí a tak vzniká silné tělesné i citové pouto. Následné kojení a nošení kojence v náruči jen potvrzuje emocionální vazbu. Typickým symbolem mateřství se stala ikona Panny Marie držící v blízkosti svého srdce malého Ježíše. Touto vizuální uměleckou formou se podává poselství o vztahu matky k dítěti výstižněji, než mluveným slovem. Mariino mateřské pouto k jejímu Synu je tak silné, že ho neopouští ani v jeho hodině smrti na kříži a mrtvé tělo se jí opět vrací do jejího klína, což výstižně znázorňují opět sochy Piet. Mateřství vycházející z Boha je tedy znamením nerozlučitelnosti, věrnosti a neustálé blízkosti. Pokud by se však našly takové ženy, které by v sobě popřely přirozený mateřský instinkt a dítě odvrhly, Bůh na něj nezapomene. Svoji mateřskou něhu, náklonost a citové pouto vyjadřuje ke svému lidu takto: „Budete nakojení, ponese se na zádech, budete

⁵⁶ JÚVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997. 19 s.

⁵⁷ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1371 s.

sedět na klíně a budou vás hladit. Jako toho, jehož utěšuje matka, vás potěším i já, v Jeruzalémě budete potěšeni.“⁵⁸ (Iz 66,12-13) Laskání, hlazení, potěšení, objetí a fyzický kontakt je potřebným procesem ve vztahu matky k dítěti, který formuje pozitivní růst. Emocionální projev lásky dávající život svým vlastním tělem, včetně kojení a objetí je typickým projevem ženské lásky. Pocit jistoty a bezpečí, který dítě získává z matčina objetí je hlubším a nezbytným předáním lásky, než jen pouhé slovo. Láska vycházející ze srdce, k němuž si matka dítě vine, je smyslovým, nikoli rozumovým poznáváním této největší lidské i božské hodnoty. Proto je obraz Matky Boží s dítětem nejvýstižnějším poselstvím Boží lásky, která je vnímána smysly, ne intelektem. Mentálně retardovaní jedinci disponují mnohem více rozvinutou citovou oblastí než lidé s vysokou inteligencí. Přestože je Bůh poznatelný rozumem, pravé a hluboké poznání Boha je však možné jedině srdcem, neboť Bůh je Láska. Jakékoli obrazoborství, ničení obrazů a soch Matky Boží je tak útokem proti samotnému Bohu a jeho poselství lásky, která je sdělitelná právě smyslovými, v tomto případě vizuálními vjemy. Matka má dítě konejšit, laskat a být mu neustále na blízku jako opora a jistota.

I uznávaný dětský psycholog Matějček považuje fyzický mateřský kontakt za nezbytný pro budování pocitu jistoty a bezpečí. Přítomnost osoby, která je dárce jistoty a na kterou je spolehnoutí, je obranou proti dětské úzkosti. Na základě vědeckých poznatků psycholog vysvětluje: „Nikoli tlumení tělesných nepříjemností jako je hlad, ale *pocit jistoty* a tlumení takových duševních nepříjemností jako je úzkost jsou se vší pravděpodobností těmi rozhodujícími činiteli citového vztahu dítěte k jeho prvním vychovatelům. Že tento citový vztah vytváří základ pro vztah dítěte k širšímu sociálnímu okolí a že tu jde o životní princip důvěry či nedůvěry v druhé lidi, jak jej má na mysli velký americký psycholog Erik Erikson, je myslím dosti zřejmé.“⁵⁹ Tedy mateřský základ je pro dítě určujícím směrem jeho duševního stavu a stability. Proto je potřeba chápat mateřství v jeho zodpovědné roli citového zprostředkovatele a budovatele harmonických mezilidských vztahů.

Biblickou první matkou je Eva, matka všech živých. (Gn 3,20) Nová Eva, Maria, se pak stává Matkou celé církve. Je obrazem pravé, čisté a zcela oddané lásky Boha ke svému lidu. Právě ona je církví tím, že v sobě nese Boha - Krista a dává ho světu. Tím přináší pravý život, nový život, spásu lidstvu. Stává se vzorem všech matek milujících oddaně své dítě. Bolestně však nese i ona ztrátu svého dospívajícího syna, který o velikonočních svátcích v Jeruzalémě

⁵⁸ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1392 s.

⁵⁹ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha : Portál, 2008. 15 s.

dává přednost svému Bohu Otci, když tři dny zůstává v chrámě a rodiče ho bezradně hledají. I tento proces odloučení od matky a realizování vlastního života podle Božího plánu je potřebný a zdravý. Matky se někdy brání a nechtějí své dítě opustit v jejich dospívání, ale bez tohoto odloučení nemůže jedinec žít autentický život a založit vlastní rodinu. Proto Kristus matku v dospělosti opouští a před zahájením svého povolání čtyřicet dní tráví na poušti. Podobně je každý muž vyzván k bolestnému přetrhání citových vazeb s rodiči slovy: „Proto opustí muž otce i matku a připojí se ke své manželce, a budou ti dva jedno tělo“⁶⁰ (Mt 19,5) Zde učí Kristus způsob zdravého formování rodiny ve třech postupných krocích. Nejprve je potřeba oddělení od původní rodiny, což nemusí být pro obě strany příjemné, ale je to nezbytné. Poté je teprve možné oficiální připojení ke své manželce formou svatby a nakonec se smí přistoupit k aktu, který z muže a ženy činí jedno tělo. Pokud se tento princip tří postupných fází nerespektuje, narušuje a mění, je poškozen celý vztah partnerů, kde jeden z nich může být v trvalé roli dítěte vzhledem ke své matce, což narušuje celou jeho rodinu a činí nešťastnými partnera i děti. I uznávaný americký psycholog a sociolog Erich Fromm vysvětluje důležitost odloučení matky od svého dítěte jako předpoklad pro jeho správný vývoj. Mateřská láska spočívá v postupném oddělování se od svého potomka. Citujme jeho slova: „Dítě však musí růst. Musí vyjít z matčina lůna, odpoutat se od jejího prsu, musí se nakonec stát úplně oddělenou lidskou bytostí. Pravá podstata mateřské lásky je v péči o tento růst, to znamená, že si musí přát, aby se dítě od ní oddělilo. V tom je základní rozdíl mezi ní a erotickou láskou. V erotické lásce dva lidé, kteří byli odděleni, se stávají jedním. V mateřské lásce dva lidé, kteří byli jedno, se oddělují. Matka musí nejen trpět, musí chtít a podporovat oddělení dítěte. Teprve v tomto stádiu se mateřská láska stává tak těžkým úkolem, že vyžaduje nesobeckost, schopnost dávat vše a nechtít nic než štěstí milovaného.“⁶¹ Tato slova zcela vystihují důležitost odloučení rodiče od jejich potomka a nikoli udržení si ho ve smyslu vlastnění, což by způsobovalo nezdravé a neurotické následky.

Zdravá, správná a vyrovnaná výchova je základem pro zdravý a harmonický život. Pokud rodiče nezprostředkovávají dítěti vhodnou výchovu, záhy se jejich rodičovské nedostatky projeví na potomkovi. Jsou to signály volající po změně. Projevují se nejrůznějšími neurózami, poruchami chování, nemocemi atd. Nejsou vinny děti, ale jejich rodiče. Za příčinami neurotických příznaků a poruch u dětí (strachy, úzkosti, depresivní stavy, hysterie, koktavost, tiky, děsy, žaludeční potíže, bolení hlavy, atd.) stojí především výchovné chyby

⁶⁰ Bible. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 29 s.

⁶¹ FROMM, E. *Umění milovat*. Praha : Simon and Simon Publishers, 1997. 54 s.

rodičů (nejednotnost, nedůslednost, perfekcionalismus, přísnost, neadekvátní požadavky, nepřiměřené tresty) a neuspokojivé rodinné poměry (nestabilita rodinného života, stále konflikty a napětí, alkoholismus...⁶²). Z těchto poznatků vyplývá, jak velká odpovědnost leží na rodičích a že je v zájmu celé společnosti, aby rodiče vychovávali své děti řádně a správně. Doktor Matějček, který vychází z vědeckých výzkumů zkoumajících deprivaci dětí nechtěných, nemanželských či jinak rodiči negativně zasažených, vyzývá mladé k zodpovědnému přístupu při zakládání rodiny a k seriózní přípravě na rodičovskou roli. Citujme jeho naléhavá slova: „Mladí lidé by měli do svého očekávání od života pojmout, započítat, zabudovat požadavek, aby měli děti, které chtějí mít, s tím, s kým je chtějí mít, a v době, která je pro ně příhodná. Na své děti by měli být vnitřně připraveni! A teď se zamyslete, vážení čtenáři, spolu se mnou, jaký že nesmírný úkol to stojí před námi, před naší společností! Je to úkol asi ještě náročnější nežli ekonomická reforma. Ale pro budoucnost národa patrně ještě důležitější.“⁶³

Vědečtí odborníci na dětskou psychiku volají po akutní reformě v přístupu k rodičovství. Společnost se již příliš odklonila od normy a negativní dopady jsou zřejmé. Návrat k původnímu pojetí otcovské a mateřské lásky, jak ji předkládá biblická moudrost, je zcela v souladu s vědeckou obcí, odhalující příčiny rodinných problémů, včetně požadavků na správnou výchovu. Pravda je totiž jedna a musí být vždy logicky odůvodnitelná. Jakákoli lež, faleš či jiné názorové proudy tváříci se jako „moderní“ se nakonec projeví v pravém světle. Záleží-li nám na pozitivním vývoji společnosti, ve které všichni žijeme, přistupme k výzvám volajícím k obnově rodinného života zodpovědně, moudře a s vnitřní angažovaností. Hledejme a zkoumejme v důvěryhodných zdrojích zapomenuté vzory otce a matky a objevme ony archetypy, které jsou pro celou lidskou rodinu spojující. Archetyp dokonalé ženy, dokonalé matky, dokonalé jistoty, bezpečí, lásky a přijetí je Matka všech, Matka Boží, Maria.

2.5 Postavení ženy – matky

Bible ukazuje ženu ve zcela specifickém postavení. V žádném případě není nikdy považována za předmět uspokojující mužské tělesné touhy, jak můžeme pozorovat v jiných okolních náboženstvích. Rituály primitivních národů, s mnohdy brutálním násilím ve vztahu

⁶² ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících*. Brno : MU, 2000. 200 s.

⁶³ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha : Portál, 2008. 17 s.

k čisté panně obětované krvelačnému božstvu, nahání hrůzu ještě dnes. I Korán dovoluje muži bít jeho ženu, není-li mu poslušná. Z tohoto pohledu je židovské a křesťanské náboženství jedinečné, neboť zde je žena zcela zákonem chráněna. Je zasnoubena jedinému muži, který respektuje biologický rytmus jejího života, chrání ji, stará se o ni a váží si jí, neboť je pro něj „ezerem“, záchranou. „Kdo našel ženu, našel štěstí,“⁶⁴ (Př 18,22) říká kniha Přísloví a Sírachovec dodává: „Krása ženy rozjasňuje tvář muže a předčí vše, po čem muž touží.“⁶⁵ (Sir 36, 22) Toto důstojné postavení ženy v celé její morální čistotě, síle a nedotknutelnosti je pro Bibli charakteristické. V postavě krásné královny Ester a nebojácné vdovy Judit, izraelské ženy vystupují jako odvážné, moudré, Bohu věrné a šarmem oplývající zachránkyně celého lidu.

Největší ženou přinášející záchranu všemu lidstvu je Maria, neboť celým svým životem spolupracuje na spasitelném plánu. Spása pak spočívá v tom, že „nás Boží Syn svou smrtí a svým zmrtvýchvstáním vysvobodil ze satanovy moci a od smrti a převedl do Otcova království.“⁶⁶ Spasitelská záchrana tedy stojí na přemožení síly zla, která na svět vstoupila prvním hříchem. Již vzápětí však Bůh po hříchu oznamuje hadovi, svůdci: „Nepřátelství položím mezi tebe a ženu, mezi tvé a její potomstvo. Ono ti rozdrtí hlavu a ty je zase zasáhneš do paty.“⁶⁷ (Gn 3,15) Žena, která překoná hřích Evin je novou Evou, Marií, Matkou nového lidu, církve, která rozdrtí hadovi hlavu a zničí odvěkého nepřítele. Apokalypsa přináší vítězství Ženy „oděné sluncem, s měsícem pod nohama a s korunou s dvanácti hvězd“⁶⁸ (Zj 12,1) nad Drakem, který ji pronásleduje a chce ji zničit. Tento „obrovský Drak, dávný Had, Ďábel nebo Satan, jak mu říkají, svůdce celého světa byl svržen na zem a jeho andělé byli svrženi spolu s ním.“⁶⁹ (Zj 12,9) Vede válku proti Ženě a „jejím ostatním dětem, těm, kdo zachovávají Boží přikázání,“⁷⁰ (Zj 19,17) ale oni nad ním „zvítězili Beránkovou krví a slovem svého svědectví, neboť pohrdli svým životem tak, že byli hotovi zemřít.“⁷¹ (Zj 12,11) Celé drama spasitelského zápasu začíná Mariiným *Fiat* – souhlasem na archandělovo zvěstování a pokračuje v celém jejím věrném a k smrti poslušném potomstvu až do doby, kdy bude „svůdce ďábel uvržen do jezera ohně.“⁷² (Zj 20,10) Poslední kapitoly Apokalypsy líčí příchod

⁶⁴ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1090 s.

⁶⁵ *Bible*. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 238 s.

⁶⁶ *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995. 135 s.

⁶⁷ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 44 s.

⁶⁸ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2152 s.

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Tamtéž. 2153 s.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2161 s.

nebeského Jeruzaléma, který je naší skutečnou matkou a vlastí⁷³, sestupující z nebe od Boha jako město vyvolených, kde už „nebude pláč, křik a trápení.“⁷⁴ (Zj 21,4)

Postavení ženy – matky je v bibli zcela zásadní, neboť v sobě nese poselství samotné spásy, záchrany lidstva. Mateřství není jen něčím, co by mělo ženě přinést potěšení a radost z dítěte, do kterého si promítá svoje představy a ideály. Matka své dítě připravuje na jeho životní poslání, na misijní úkol tak, jak vychovávala Matka Boží svého Syna. Nezrazovala ho z jeho úkolu, ale naopak, byla s ním a podporovala ho i v nejtěžších chvílích, kdy možná ani ona sama všemu nerozuměla. Tato společná jednota, láska a harmonie v souladu s Božím plánem je vzorem pro všechny matky, které chtějí vychovávat děti ve zdravém a svobodném duchu. „Ne má, nýbrž Tvá vůle se staň,“⁷⁵ (Lk 22,42) volá Ježíš ke svému Otci v době těžké zkoušky. Tento postoj víry v boží vedení měla i Maria ve vztahu ke svému Synu. Matka ubližuje dítěti přílišnou vazbou na sebe, když ho nutí plnit její vůli a její plány. Brání mu tak v rozvoji lidské osobnosti podle jeho vlastních schopností a nadání. Rodičovský perfekcionalismus, tresty a nepřiměřené nároky jsou jedny z hlavních příčin vzniku neuróz u dětí a dospívajících. Matka by měla svoje dítě pozitivně vést v realizaci jeho životního úkolu, který je potřeba „objevit“. Neměla by mu v tom bránit ani ho manipulovat, aby žil život podle jejích představ. To vše přináší destrukční následky. Mateřství může být realizováno způsobem „pro život“, nebo „proti životu“. Matka Boží chrání život, má ho v úctě a snaží se ho pozitivně, bez strachu, svobodně rozvíjet. To je zdravá, správná a velkorysá forma mateřství. Důvěra a podpora matky rozvíjí osobnost dítěte. Jak líčí Don Bosko svoji matku, která ho ve všech jeho dětských aktivitách podporovala: „Vyprávěl jsem jí o všem, o svých plánech, o svých malých podnicích. Bez jejího svolení bych nedělal nic. O všem věděla, všechno pozorovala, a nechávala mě jednat. A když jsem něco potřeboval, snažila se to pro mě opatřit.“⁷⁶

Bible však líčí i opak dobré ženy. Je jím zlá královna Jezabel, která usiluje o zabití proroka Eliáše. Nectí Boží zákony, ale zneužívá je pro své zájmy a obohacení své rodiny. Šíří kolem sebe strach a neomezenou moc, ale její zlo vůle ji nakonec přivádí k potupné smrti. Podobně je vystižena i zvrhlá žena v Apokalypse, kde je jakýmsi opakem ženy Matky Boží. Je

⁷³ DUFOUR, X.L. *Slovník biblické teologie*. Řím : Velehrad – Křesťanská akademie, 219 s.

⁷⁴ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2162 s.

⁷⁵ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1823 s.

⁷⁶ BOSCO, D. *Můj život pro mladé*. Praha : Portál, 2007. 24 s.

popsána jako „Velký Babylon, matka nevěstek a ohavností země.“⁷⁷ (Zj 17,5) Toto potomstvo hříšné smyslné matky, která vede své děti ke vzdoru proti Bohu, je taktéž odsouzeno k zániku. Každý se však může obrátit, neboť Bůh chce spasit všechny lidi. (1 Tim 2,4) Nemůže však znásilnit jejich svobodu, kterou jim dal, a proto se člověk rozhoduje, zda-li setrvá ve zlu, nebo se obrátí k dobru a nechá se znovuzrodit Matkou Marii v nové stvoření patřící k jejímu potomstvu.

V Bibli stojí modely dvou žen, dvou typů mateřství. Žena zbožná, Ester, Judit, Maria, která je věrná Bohu, čistá, cudná, krásná, je vzorem dokonalosti a oddané lásky. Nedbá na svoji pohodlnost, ale obětuje se, riskuje a přináší lidem spásu a záchranu. Naproti tomu je žena hříšná, Eva, Jezabel, „nevěstka Babylon“, která je smyslná, neposlušná, nedbá na Boží zákony, podléhá svým vášním a tužbám těla, svádí k hříchu a svému okolí přináší destrukci, utrpení, smrt a zkázu. I v české lidové slovesnosti se vyskytuje typ zlé ženy s kořenem slova -jez- Ježibaba, Jezinky jako Jezabel. Také ony byly lstivé a jejich cílem bylo uškodit druhému, doslova ho pohltit. Jedna žena, která dává život, druhá žena, která bere život. Tyto dva archetypy dobré ženy, špatné ženy, dobré matky, špatné matky jsou v nás zakořeněny. Otázka zní, jakému typu ženy dáváme přednost. Obětuje se pro druhého, nebo chceme druhého spíše využívat? Máme k druhému nezištnou lásku, nebo kalkulujeme a hledáme výhody? Chceme Marie nebo Jezabel?

V roce 1918 byl na Staroměstském náměstí v Praze svržen mariánský sloup. Co tím lidé chtěli říct? Marii už nechceme, volíme si svobodu a demokracii. Od té doby si každý může dělat, co chce, a tak má zlo stále větší prostor. Nacismus, komunismus, rozpadlé rodiny, rozkradené společné hodnoty, krize, úpadek. Všichni přesto podvědomě toužíme po dobru, po ideálu dobré matky, která nás miluje, je při nás a chrání nás. Žádní političtí představitelé však slibované jistoty a spokojenost nepřinesli. Otázka zní, co dál. Česká historie zná několik případů, kdy se lidé v dobách nejtěžších utíkali v modlitbách ke své nebeské matce a prosili o záchranu při napadení nepřemožitelným nepřítelem. Ať už se jednalo o silnou švédskou armádu dobývající město Brno během třicetileté války, která poražena odtáhla na svátek Panny Marie 15. srpna, nebo o tatarské nemilosrdné nájezdníky, kteří byli rozmetaní blesky podle vyobrazení bitvy v chrámu na svatém Hostýnu, kde kult Matky Boží přinesli již Cyril s Metodějem. Zde je staletá tradice našich předků hledajících ochranu u Boží Matky, kterou přijali za svou. Záleží na nás, zda-li ztracenou tradici opět obnovíme, nebo zůstaneme v náruči

⁷⁷ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2157 s.

onoho druhého typu ženy, která lstí přináší zkázu. Volba je na nás. Pokud chceme dobro, volme Pannu Marii, archetyp dobré matky, životadárkyně a záchránkyně.

2.6 Postavení dítěte v evangeliu

Dítě dostává v Bibli výsadní postavení, kde bylo vždy chápáno jak projev Božího požehnání a plodnost znamenající sílu a naplnění života. Zatímco v jiných náboženstvích a kulturách hodnota dětského života byla mnohdy téměř nulová, děti bývaly obětovány božstvu a ve Spartě zase z důvodu nedostačující fyzické zdatnosti házeny ze skály, křesťané podle nového učení své potomky ztotožňují přímo se samotným Kristem. I když v průběhu staletí společnost prošla pozitivním vývojem ve vztahu k dítěti, přesto se stále vyskytují projevy násilí, zanedbávání, ponižování, pohrdání a nepochopení malých bezbranných členů společnosti. Zcela samostatnou otázkou jsou legalizované potraty, které naopak v dřívější dobách byly postaveny mimo zákon. Dnes se již opouští v civilizovaných zemích od fyzických trestů jako nedůstojných a neefektivních formách výchovy, což je jistě dobře, ale jaký zaujmout správný láskyplný postoj k dítěti tak, aby bylo řádně vychováno a dobře připraveno pro život? Odpověď nacházíme právě v evangeliích, v novém učení Ježíše Krista.

Ježíš Kristus se s dítětem zcela ztotožňuje. Sám se stává dítětem, když přichází na svět jako Mesiáš v podobě bezbranného děťátka do chudé rodiny odkázaného zcela na pomoc, péči a lásku lidí. Setkává se s horoucím přijetím jednak z řad chudých pastýřů i zámožných mudrců putujících z daleké země, kteří se klanějí malému králi, zatímco král Herodes chce svého konkurenta zabít a nechá vyvraždit všechny malé betlémské chlapce. Ježíš se tak již v počátku svého života setkává s lidskou láskou i nenávistí. Stává se uprchlíkem prchajícím před zlovůli vlastního národa, obklopen oddanou láskou svých ochránců Matky Marie a Josefa. Sdílí tak stejný osud jako mnohé děti, jejichž příchod na svět není spojen s radostí, ale s nepřijetím, nenávistí i dokonce zabíjením.

Ježíš se však i jako dospělý muž ztotožňuje s dítětem a dokonce ho dává všem následovníkům za vzor, když říká: „Neobrátíte-li se a nebudete jako děti, nevejdete do nebeského království. Kdo se tedy udělá maličkým, jako je toto dítě, ten je největší v nebeském

království.⁷⁸ (Mt 18,3-4) Ježíš tak reaguje na polemiku vedenou jeho učedníky, kteří mezi sebou soupeřili o nejvyšší postavení. Ustanovení dítěte jako největšího v Božím království bylo jistě něčím nevídaným, neboť samotní Kristovi nejbližší následovníci děti od svého Mistra odháněli a nevěnovali jim žádnou pozornost. Dostalo se jim však za toto pohrdání maličkými od svého Učitele rázného pokárání a navíc i nového ustanovení o privilegovaném doslova „božském“ postavení dítěte sjednoceného s Kristem a Bohem Otcem: „Kdokoli přijme toto dítě pro mé jméno, mne přijímá, a kdokoli přijímá mne, přijímá toho, který mě poslal; neboť právě kdo je mezi vámi všemi nejmenší, ten je veliký.“⁷⁹ (Lk 9,48) Cesta v následování Krista tedy znamená stát se prostým, pokorným, jednoduchým, spontánním, radostným, odpouštějícím, upřímným, přátelským a veselým dítětem.

Proč evangelium vybízí stát se malým obyčejným dítětem? K lepšímu pochopení nám mohou pomoci odborné poznatky z vývojové psychologie. Psycholožka Vágnerová vysvětluje postoj dětí předškolního věku vůči svým rodičům, jimž připisují všemohoucí schopnosti, které jim dodávají bezmezný pocit jistoty a bezpečí: „Rodiče představují vzor, jemuž se chtějí ve všech směrech podobat a s nímž se identifikují. V rámci identifikace zcela nekriticky akceptují veškeré názory a postoje rodičů v hotové podobě, bez další diferenciaci, chtějí být přesně takoví jako oni. Ztotožnění se subjektivně významnou bytostí zvyšuje pocit jistoty a snižuje obavy, ať už vycházejí z čehokoli. Identifikace s autoritou posiluje sebejistotu a zlepšuje sebehodnocení, dítě si tímto způsobem kompetence dospělého symbolicky přivlastňuje.“⁸⁰ Zde dostáváme vědeckou odpověď na postoj člověka - dítěte ve vztahu k Bohu - Otcí. Pokud má dospělý postoj k Bohu jako čtyřleté dítě, pak je to ten nejlepší postoj důvěry, oddanosti, identifikace, jistoty a napodobování svého Nebeského Otce, což je vlastně správný vztah křesťana k Bohu. Pokud toto pojetí chybí, jedinec si hledá „náhradu“ své jistoty, autority a vzoru. Není jím Bůh Otec, ale jiný model, který se tak stává modlou. Jí přisuzuje atributy božství, nedotknutelnosti, posvátnosti, jistoty, ona je pro něho autoritou a vůdčí silou. Proto je v křesťanství i židovství velký boj Boha Izraele proti všem modlám, které jeho otcovství uráží a doslova mu berou jeho děti. „Uprostřed tebe je Bůh žárlivě milující“⁸¹ (Dt 6,14) a „nebudeš mít jiného boha mimo mne,“⁸² (Dt 5,7) čteme v páté knize Mojžíšově, neboť „ náš Bůh je jediný

⁷⁸ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1733 s.

⁷⁹ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1803 s.

⁸⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2008. 204 s.

⁸¹ *Bible*. Praha: Česká biblická společnost, 1995. 166 s.

⁸² *Bible*. Praha: Česká biblická společnost, 1995. 164 s.

Jahve.⁸³ (Dt 6,4) To je izraelská víra v jediného Boha Otce, v něhož bezmezně věří boží děti, milují ho a spoléhají se na něj. Proto je nezbytné mít postoj dítěte jako vzor pravého křesťanského života.

Ježíš vede dospělého nikoli k přezírání dětí, ale naopak k napodobňování všech jejich dobrých složek, které mohou být chápány ve světě dospělých usilujících o prestiž, moc a postavení jako nežádoucí a dětinské. Boží království však není místem boje o nejvyšší postavení, nýbrž se do něho vstupuje právě s onou dětinskou lehkostí, oddaností a bezmeznou důvěrou v Boha, do jehož náruče se dítě s radostí vrhá. Kristus jako obraz milujícího otce děti objímal, „bral je do náruče, vkládal na ně ruce a žehnal jim.“⁸⁴ (Mk 10,16) Ukázal tak všem svým následovníkům, s jakým přístupem mají jednat s dětmi. Přijímat je, projevovat jim lásku, věnovat se jim a žehnat jim. Navíc si z nich i brát příklad. Žádné násilí, tělesné tresty, ponižování, odhánění, pohrdání. V tomto tkví křesťanská výchova prezentovaná např. v pedagogice Dona Boska, odpůrce fyzických a ponižujících trestů a zastávce rozumového, náboženského a láskyplného vedení. „Ne bitím, nýbrž mírností a láskou musíš získat své přátele,“ cituje světcovy zásady kardinál Tomášek v knize *Pedagogika*, kde ukazuje autoritu jako autoritu lásky otce, jehož pouhý pokyn stačí k poslušnosti, pramenící ze vzájemného důvěrného vztahu.⁸⁵ I básník Josef Václav Sládek byl dětským světem své dcery natolik uchvácen, že začal pro děti tvořit poezii. Jako jeden z prvních umělců se nechal oslovit dětskou prostotou a vybízel k následování krásy dětské nevinnosti, spontánnosti a dobrosrdečnosti. Nikoli nadřazený, ale vzájemně se obohacující vztah mezi dospělým a dítětem byl jakýmsi jeho vlastním objevem v přístupu k dětem, které se pro něj staly jedinečnou inspirací. Taktéž můžeme zmínit knihu *Malý princ*, kde se dospělý učí od dítěte. A konečně psycholog Matějček vysvětluje, že láska k dítěti není jen nějaké „rozněžnělé přelévání citů z jedné strany na druhou“, ale rozumový proces vyžadující velkou míru vzájemného učení se jak dítěte, tak i rodiče. „Je třeba rozumět základním psychickým potřebám dítěte, je třeba rozumět jednotlivým fázím jeho vývoje a navíc je třeba rozumět každému dítěti zvlášť v jeho individualitě a jedinečnosti.“⁸⁶

Dítě se tedy stává pro dospělého výzvou k porozumění, kterého není možné dosáhnout bez naslouchání, vnímání, pozorování, snížení se k němu a následováním ho v jeho

⁸³ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 264 s.

⁸⁴ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1771 s.

⁸⁵ TOMÁŠEK, F. *Pedagogika : úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. Brno : Nibowaka, 1992. 319s.

⁸⁶ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha : Portál, 2008. 7 s.

jedinečnosti. Sám Kristus říká, že kdo dítě přijímá, přijímá samotného Boha. Můžeme tedy říci, že dítě je podle evangelia posláno Bohem, abychom ho přijali, nechali se jím duchovně inspirovat a následovali jeho vzoru „být maličkým“, což je nezbytná podmínka pro vstup do Božího království. Znamením Kristovy pokory k dítěti jako vzoru můžeme považovat sochu Dítěte Ježíše zvanou Pražské Jezulátko umístěné v pražském Chrámu Panny Marie Vítězné. Je světoznámou oblíbenou postavou malého Ježíše jako Krále s korunou na hlavě. Může být pro nás ctí, že právě kvůli velké úctě k Pražskému Jezulátku je naše hlavní město celosvětovým vyhledávaným poutním místem. Právě od nás by tedy mohla vzejít reforma směřující k pravé úctě k dětem a jejich správnému pojetí tak, jak je uvedeno v evangeliích a jak k tomu vybízí i světoznámý dětský psycholog Zdeněk Matějček. Také on spatřuje v poselství evangelia radostnou zvěst, která je lékem na všechny psychické projevy úzkosti, říká: „Celé evangelium je vlastně radostná zpráva – zpráva o tom, že se nemusíme bát, protože je tu ta nejmocnější opora proti úzkosti. Je poznatelná a přijatelná vírou...Radost je přirozený následek osvobození od každé úzkosti, od té malé, každodenní, i od té velké, existencionální.“⁸⁷ A právě spontánní radost je jedním z hlavních dětských projevů. Zkusme se jí, my dospělí, inspirovat.

2.7 Život Svaté rodiny z Nazaretu

Nyní se dostáváme k samotnému životu Svaté rodiny z Nazaretu představené v osobě svaté Panny Marie, svatého Josefa a svatého Ježíše. V nich se uskutečňuje pravý biblický ideál rodinného života, neboť uprostřed této rodiny přebývá Duch Svatý. Sestupuje na Pannu Marii v okamžiku přijetí archandělova zvěstování o narození Spasitele a rodina je od té doby provázena nadpřirozenými úkazy a zjeveními andělů, které jim ukazují směr životních kroků. Jedním z nich je povzbuzení zdráhajícího se snoubence Josefa přijmout Marii z důvodu jejího nečekaného těhotenství. Anděl ho však ve snu ubezpečuje slovy: „Josefe, Davidův synu, neboj se vzít k sobě svou manželku Marii: neboť co v ní bylo počato, pochází z Ducha Svatého; porodí syna a dáš mu jméno Ježíš. On totiž spasí svůj lid od jeho hříchu.“⁸⁸ (Mt 1,20-21) Jméno Ježíš není náhodné, ale v hebrejštině *Jehošua* znamená „Jahve spasí“.⁸⁹ Josef si uvědomuje závažnost svého povolání sloužit Mesiáši a přebírá zodpovědnost za ženu a dítě. Dostává od anděla další pokyny ve vedení rodiny, jak čteme v evangeliu podle Matouše. Po návratu z exilu

⁸⁷ MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha : Portál, 2008. 107 s.

⁸⁸ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1702 s.

⁸⁹ poznámka pod čarou, *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydí : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1702 s.

v Egyptě se vrací rodina do rodného Nazaretu, kde žije až do veřejného působení Ježíše. Proto se jí říká Svatá rodina z Nazaretu.

Maria jako obraz nové Evy žije svatý život ženy, která ve všem poslouchá a následuje svého manžela Josefa. Nepodléhá žádostivosti a nesvádí ho k hříchu jako první žena. Naopak. Přijímá skromné místo ve chlévě k narození Božího Syna, nechává se uprostřed noci bez protestu odvést s malým dítětem v oddané důvěře svému muži do nehostinné cizí země. Když prchají před zvlí krále, podřizuje se Simeonovu proroctví o utrpení, že i její duši pronikne meč. Později se smiřuje i s tím, že svému dospívajícímu synu už nerozumí, když ho po třech dnech hledání rozrušení najdou v chrámě klidně rozmlouvat s učenci. Všechny tyto události, které ji převyšují v jejím chápání přijímá, „uchovává je v srdci“, nebouří se proti nim, nesnaží se prosadit svůj názor a svoji vůli. Je vzorem poslušné ženy vzhledem k Bohu a jeho vůli i vzhledem k vedení prostřednictvím manžela. Tímto svým postojem vnáší do rodiny harmonii, pokoj, pocit jistoty a důvěry vůči Bohu. Mariino mateřství je opravdu místem jistoty a bezpečí. Teolog Ratzinger považuje Marii přímo za „lék, jehož účinnost byla konkrétně prověřena mnoha staletími“ a je možno jím léčit krizi morálky, církve i krizi ženy.⁹⁰ Maria je vzorem dokonalosti ženám všech životních stavů jako panna, manželka, matka a vdova. Každá žena v ní může najít naplnění svých ženských ideálů, po kterých podvědomě touží i muži, neboť i oni v sobě nosí archetyp ženy. Podle poznatků psychologa Gustava Junga mají muži v sobě praobraz jedné určité ženy jako „zdeděný psychický adaptační systém.“⁹¹ Můžeme si položit otázku, zdali tímto archetypem dokonalé ženy není právě Maria, po které v hloubi duše muži sní. Touží přece po ženské kráse, pokoře a jemnosti, po čistém panenství, přejí si poslušnou, oddanou manželku, milující matku svým dětem a věrnou své družku po celý život. Přesně tak žila Matka Boží. Pokud si ženy přejí opravdu zaujmout muže, chtějí být spokojeny samy se sebou a snaží si být dobrými matkami, měly by hledat odpovědi na své otázky o pravém ženství právě u archetypu matky ženy - Marie. Zde si položme několik otázek pro porovnání s obrazem dnešní ženy. Věnovala se Maria své profesní kariéře? Byla feministka? Bránila početí svému dítěti? Střídala partnery? Byla svému muži nevěrná? Trestala fyzicky své dítě? Křičela? Podstoupila interrupci? Rozvedla se? Na všechny otázky zní odpověď ne. Zde vidíme, jak se současná žena pod jakýmsi mylným přeludem „svobody“ vzdálila podstatě pravého ženství, a proto dnes mluvíme právem o krizi ženy, krizi rodiny i krizi celé společnosti. Zdá se, že

⁹⁰ RATZINGER, J. *O víře dnes*. Olomouc : MCM, 1998. 78 s.

⁹¹ JUNG, C.G. *Duše moderního člověka*. Brno : Antalis, 1994. 88 s.

opravdu jediným účinným lékem na dnešní nemocnou civilizaci je onen lék - Maria jako vzor života, lásky a věrnosti.

Podobně i Josef se stává vzorem pro muže, manžela, otce a vychovatele. Jako vůdce rodiny jedná podle pokynů shůry, kterým se mu dostává prostřednictvím poselství anděla. Věrnost Boží vůli a poslušnost muže vůči autoritě Boha Otce je pak oním pevným postojem, který předává výchovou svému synovi. Dítě přirozeně následuje vzor svého vychovatele tím, že ho napodobuje. Učí se z jeho životních postojů, situací a událostí, které ho formují v osobu svědčící svým chováním o výchově svých rodičů. Například Karol Wojtyła následovat zbožnost svého otce, kterého vidával v noci i brzy ráno na kolenou zabraného v tiché modlitbě.⁹² Vztah dítěte s otcem je vlastně obrazem vztahu muže s Bohem. Od Boha přechází autorita na muže, který ji pak svému dítěti. Je to autorita lásky, pevného vedení a dobrého příkladu, založená na oddané poslušnosti, jakou měl Josef vůči pokynům pocházejících shůry od Boha Otce. Dítě potom s radostí poslouchá svého „svatého“ vychovatele, jak o tom svědčí ve svých pamětech Don Bosko: „Každý chlapec byl natolik mým přítelem, že nejen poslouchal mé nejmenší pokyny, ale přímo toužil po tom, aby pro mě mohl něco udělat. Jeden policista mě jednoho dne viděl jediným gestem ruky ztišit čtyři sta chlapů a zvolal: ‘Kdyby tento kněz byl armádním generálem, porazil by i nejsilnější vojsko světa!’ Musím přiznat, že oddanost a poslušnost mých chlapců byla neuvěřitelná.“⁹³ Na základě této zkušenosti si můžeme představit i podobný láskyplný vztah malého Ježíše ke svatému Josefu, oddanost, poslušnost a nadšení pro pomoc svému vychovateli při jeho práci tesaře i při vedení k náboženským úkonům. Jedním z nich bylo i uvedení do jeruzalémského chrámu v začátku Ježíšova dospívání. Z evangelií se dovídáme zajímavý příběh prozrazující naprosto svobodný a důvěřivý vztah rodičů k Ježíši, kteří ho nechali celý den bez dozoru v domnění, že je s příbuznými. Poté, co ho však nenašli, vracejí se do města a tři dny ho úzkostlivě hledají. Dostává se jim však od syna ponaučení: „Proč jste mě hledali? Což jste nevěděli, že mám být v domě svého Otce?“⁹⁴ (Lk 2,49) Kde jinde než v chrámě by malý Ježíš mohl být? Syn učí a také i kárá své rodiče, kteří projevují svoji slabost a jaksi už svému dítěti nestačí. Omezení v pochopení svého syna však přijímají a v srdci o něm rozjímají. Dávají mu svobodu a volnost v jeho rozvoji osobnosti, nesnaží se ho tlačit do svých představ a respektují jeho jedinečnost. Necháávají se svým dítětem

⁹² WEIGEL, G. *Svědék naděje*. Praha : Práh, 2005. 37 s.

⁹³ BOSCO, D. *Můj život pro mladé*. Praha : Portál, 2007. 123 s.

⁹⁴ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. 1789 s.

i poučit. A to je velmi důležitý předpoklad pro harmonický rodinný vztah založený na vzájemné úctě, respektu, svobodě a přijímání odlišností i originality všech členů rodiny.

Svatá rodina je spojena nejen silným poutem víry a lásky, ale i poslušností. Žije podle izraelského „Shema“ – slyš, vnímej, poslouchej hlas Boží. Žádný z nich si nedělá co chce. Josef poslouchá pokyny z nebe, Maria následuje svého manžela a dítě je jim oběma poddáno. Tento řád křesťanské rodiny zdůrazňuje i svatý Pavel, když vybízí děti k poslušnosti rodičům, ženu k podřízenosti muži a muže připodobňuje ke Kristu jako hlavě církve. Taková rodina je pak malou církví uprostřed světa zářící jako světlo.

2.8 Svatá rodina ve výtvarném umění

Závěrem se podívejme na odkaz Svaté nazaretské rodiny zanechaný ve výtvarném umění a doprovázející svět svojí přítomností po celá dvě tisíciletí. Právě malovaný obraz může vystihnout posvátnost svaté rodiny hlouběji, než jen psané slovo. Nejčastěji bývá znázorněna Panna Marie s malým Ježíškem. Ať už v obrazech či sochách přináší tyto dvě postavy poselství Matky církve v její dokonalosti, čistotě, nevinnosti, věrnosti a neporušitelnosti. Matka boží s dítětem se stává jasným symbolem církve. Celá řada ikon s tímto vyobrazením tvoří nedílnou součást křesťanské evangelizace, kdy jen pouhý obrázek milující matky se zrozeným Spasitelem proměňoval srdce pohanů a primitivních barbarů. Jedním z těchto posvátných vyobrazení je i samotné Palladium země české věnované Cyrilem a Metodějem Přemyslovně svaté Ludmile. Představuje tepaný reliéf Panny Marie Královny s jejím dítětem v náruči. Podle legendy byl svatý Václav zabit právě s tímto palladiem pověšeným na krku. Na místě nálezu ztraceného palladia byl postaven chrám ve Staré Boleslavi, kde je vzácná památka dodnes umístěna v hlavním oltáři. Můžeme tak ocenit hluboké kořeny víry českého lidu spojené s úctou k obrazu Svaté Matky s dítětem jako duchovního odkazu našich předků.

Starobylé i novodobé ikony Svaté rodiny vyjadřují svojí symbolikou a posvátností hluboké obrazové poselství doprovázené teologickým výkladem, katechezí, která vysvětluje skrytou mystiku. Například španělský současný malíř Kiko Argüello věnující se nové evangelizaci obohatil svůj obraz Svaté rodiny o komplexní výuku rodinné křesťanské výchovy, se kterou se seznamují a následně aplikují rodiny toužící žít podle ideálu Svaté rodiny v současné sekularizované době. Katechizace pomocí obrazů a soch je velmi silná a účinná. Již

v roce 1223 založil dodnes živou tradici betlémů svatý František z Assisi, kdy jako první přiblížil vánoční radost viditelným zobrazením postav svaté Marie, Josefa a děťátka v jesličkách, aby mohli být touto viditelnou formou lidmi lépe uctíváni. Betlémy se staly i nedílnou součástí české kulturní tradice a doprovázely rok od roku svojí tichou přítomností všechny generace. Lidová tvořivost ukázala svoji jedinečnost nejen v oblasti výtvarné, ale i hudební s množstvím koledí a vánočních písní svědčících o velké síle ducha českého národa, který tvořil ohromná díla inspirovaná křesťanstvím. České umění všech oborů vytvořilo od dob příchodu soluňských věrozvěstů na Moravu fascinující a nevyčísitelné hodnoty kulturní i duchovní, které ještě dnes čekají na naše úplné docenění.

3. INSPIRACE SVATOU RODINOU PRO SOUČASNOST

V následujících kapitolách se zamyslíme nad možnostmi inspirace Svatou rodinou pro dnešní společnost a její současné rodiny. Jak již bylo nastíněno, stav rodinného života je ohrožován negativními vlivy snažícími se rodinné pouto stability a emocionálního zázemí rozbít. Rozpadlé svazky, lidé žijící jako “single“, neschopnost vytvořit pevné dlouhotrvající vztahy, nedůvěra a ztracená víra v rodinné štěstí jsou průvodními jevy upadající životní úrovně v její morální dimenzi. Je možné ještě uvěřit ideálu existence rodiny jako místa, kde se všichni milují, podporují se, pomáhají si a jsou si oporou? Kde teplo rodinného krbu je otevřeno i pro druhé? Existuje vůbec ještě přijetí, pochopení a obětování se, nebo už jen převládá egoismus, kariérismus a užívání si? Katolická církev, která již řadu let čelí útokům, kritikám a nenávisti stojí stále pevně na svých základech a nehodlá změnit ve své nauce nic, co by mohlo poškodit dobro člověka a svést ho na cestu omylu. Právě ona ve svém bohatém učení encyklik, koncilů, katechizmů a dalších materiálů dává jasné světlo v orientaci na palčivé otázky moderního světa toužícího po stále větší svobodě a volnosti, které slibují lákavé vidiny rychlého štěstí. Moudrost, rozumnost, stabilita, tradice a rozvážnost představitelů katolické církve udržovala po staletí svět v pevné kontinuitě hlásání Božích pravd zjevených v Ježíši Kristu. I dnes tedy může s jistotou odpovědět v duchu evangelia na vše, co člověka tíží a nabídnout mu cestu vedoucí k trvalému, stabilnímu a pravému štěstí. Osobnosti jednadvacátého století jako Jan Pavel II. či Matka Tereza jsou toho živým důkazem. Záleží na každém jednotlivci, zdali se rozhodne touto cestou jít, nechá se poučit a svobodně a rozumně se přimkne k poznané pravdě, která, jak říkal Karol Wojtyła, nás osvobodí. Pravda má schopnost osvobodit hledajícího od temnoty bludu a nevědomosti, ve které je člověk mnohdy polapen jako oběť vnější manipulace a jiných zájmů. Znat skutečnou pravdu je právem všech, není možné ji skrývat jen proto, že ji nechtějí v zájmu svých intrik někteří dávat prostor a nejrady by ji umlčeli. Znat pravdu je základní předpoklad pro normální harmonický život. Proto existují i vědní obory a výzkum, které si taktéž kladou za cíl objasnit skryté věci, odkrýt pravdy a novými poznatky přispět pokroku a dobru celé společnosti. Věda a víra se tedy nevylučují, ale doplňují, neboť obě hledají pravdu. Svatá rodina z Nazaretu je pravou rodinou, která může sloužit jako „vědecká učebnice“ pro ostatní rodiny toužící se přiblížit pravému rodinnému životu v lásce, svornosti a jednotě. Katolická církev svými prostředky nabízí možnost k této realizaci i dnes.

3.1 Pojetí rodiny podle II. Vatikánského koncilu

Současné pojetí rodiny z hlediska katolické církve můžeme vyčíst z dokumentů II. Vatikánského koncilu jako směrodatné a platné směrnice v orientaci na otázky dneška. To jak vidí katolická církev rodinu, je v podstatě shodné se starozákonním a především novozákonním biblickým ustanovením, od kterého se církev, pokud chce zůstat věrna Kristovu učení, nemůže nikdy oddálit či nějak měnit podle právě moderních tendencí ve společnosti. Církev tedy musí vždy předkládat pravdu zjevenou v Bibli a nemůže následovat jiné směry a nauky. II. Vatikánský koncil proběhl před padesáti lety v období roku 1963-1965 za přítomnosti okolo 2 500 biskupů z celého světa a vyjádřil se k řadě otázek týkajících se především nového postavení církve ve světě jako *Lumen Gentium* – Světlo národům, které ukazuje cestu vytváření lidské společnosti v duchu evangelia v míru a pokroku směřujícím ke všeobecnému blahu. Rodina jako „malá církev“ zastává v této úloze nezastupitelné místo, neboť právě ona je základní buňkou společnosti.⁹⁵

Jedna ze čtyř koncilních konstitucí s názvem *Gaudium et spes* ve své kapitole o podpoře důstojnosti manželství a rodiny hned v úvodu vystihuje důležitost kvality rodinného života v potřebě šťastného života a také odhaluje negativní jevy současnosti bránící v tomto úsilí: „Šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského a rodinného společenství...Důstojnost této instituce však není všude zřejmá, protože ji zatemňuje mnohoženství, nákaza rozvodovosti, takzvaná volná láska a jiné deformace. Dále se manželská láska často znesvěcuje sobectvím, rozkošnictvím a nedovolenými zásahy proti plození.“⁹⁶(GS 47) Zde vidíme předpoklady pro dobrý rodinný život vedoucí k lidskému štěstí, který se však neslučuje se současnými trendy „volnosti“ jako nevázané vztahy někdy i stejného pohlaví, bránění novému životu, nevěry, egoismus, rozvody atd. Naopak, zapření sebe sama, potlačení svých vášní, pohodlnosti, sebestřednosti a obětování se pro přijetí nového života dává člověku lidskou důstojnost, vznešenost a vrchol seberealizace. „Svou přirozenou povahou jsou manželství a manželská láska zaměřeny na plození a výchovu dětí, což je vrchol a koruna manželské lásky...Toto důvěrné spojení, jakožto vzájemné darování dvou osob, a také dobro dětí vyžaduje úplnou manželskou věrnost a důrazně požaduje jejich nerozlučnou jednotu.“⁹⁷ (GS 48) Korunou muže a ženy jsou tedy jejich děti, které jsou ovocem vzájemné lidské lásky, která nezná hranice. Tato láska pocházející od Boha je sama o

⁹⁵ *Katechismus katolické církve*. Praha : České katolické nakladatelství, 1995. 542 s.

⁹⁶ *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995. 222 s.

⁹⁷ *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995. 223 s.

sobě plodná, neboť nebere, ale dává. A právě proto jsou manželé svojí hlavní manželskou podstatou přizváni ke stvořitelově dílu „tvořením lidské bytosti“ nejen v oblasti tělesné, ale i duševní i duchovní. Stávají se „spolupracovníky lásky Boha stvořitele a jakoby jejími tlumočníky“⁹⁸. Děti nenesou podobu rodičů jen fyzicky, ale odráží v sobě i to, jak byly formováni psychicky, morálně, rozumově, existencionálně, sociálně atd. Jsou plodem rodičů, ovocem jejich výchovy, zároveň jsou i jejich obohacujícím darem: „Děti jsou jistě nevzácnějším darem manželství a svým rodičům přinášejí velmi mnoho dobrého.“⁹⁹ (GS, 50) Toto rodinné blaho však není automatické, ale vyžaduje pokornou podřízenost Bohu v duchu lásky a oběti: „Křesťanští manželé tedy oslavují Stvořitele a usilují o dokonalost v Kristu, když s důvěrou v Boží prozřetelnost a s duchem oběti velkomyslně, s lidskou a křesťanskou odpovědností plní úkol plození.“¹⁰⁰ (GS, 50) Pokud však manželé nemohou mít děti, jejich hodnota a nerozlučitelnost manželské lásky trvá po dobu celého života, neboť „manželství nebylo ustanoveno jen kvůli plození.“¹⁰¹ (GS, 50) Jejich úloha není jen přinášet dobro sobě samým, ale působit blahodárně i v celé společnosti. „Rodina se bude velkomyslně dělit o své duchovní bohatství i s jinými rodinami.“¹⁰² (GS, 48) Tento požadavek prosociálního chování rodiny je v učení církve víc než jasný. Křesťanská rodina by neměla žít egoistickým životem zaměřena jen na prospěch svých vlastních členů, ale je vybízena k misijní činnosti uprostřed společnosti například v těchto bodech: „adoptovat opuštěné děti, přijímat laskavě cizí příchozí, pomáhat při vedení škol, dospívající mládeži poskytnout radu i hmotnou pomoc, pomáhat snoubencům, aby se lépe připravili na manželství, vypomáhat při vyučování náboženství, ujímat se manželů a rodin, které se octly v hmotné nebo mravní nouzi, starým osobám nejen zajišťovat to nejnnutnější, ale postarat se také, aby se přiměřeně podílely na výsledcích hospodářského pokroku.“¹⁰³ (AA, 11) Rodina po vzoru Svaté rodiny tedy plní nezastupitelnou roli nejen v pozitivním působení uvnitř sebe sama, ale i vně kolem sebe. Šíří tak blahodárnou misií uprostřed světa, stává se opravdu světlem svému okolí – Lumen Gentium.

---

⁹⁸ Tamtéž. 225 s.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ Tamtéž. 226 s.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž. 224 s.

¹⁰³ Tamtéž. 397 s.

3.2 Vliv katolické církve na současnou rodinu

Katolická církev, jejíž trvání v tomto světě přesahuje více jak dva tisíce let, je svojí podstatou formována jako rodinné společenství. Panna Maria je považována za Matku církve, mužský církevní zástupce jako nejvyšší Pontifik a římský biskup je nazýván Svatým otcem, kněží mají také titul otce, vedoucí ženy v řeholních komunitách jsou matky představené, řeholníci se stávají bratry, řeholnice sestrami, věřící jsou si sobě bratry a sestrami a považují se za děti boží, kteří věří v jednoho Boha Otce. Je tedy přirozené, že katolická církev chrání práva rodiny podle učení bible, která zprostředkovává pojetí rodiny podle zásad a učení Boha Izraele. V současné době, která zažívá asi největší útok na rodinnou instituci, stojí církev nekompromisně ve svých zásadách a brání právo ženy, dítěte, otce a řádného uspořádání celého rodinného života. Církev však nepůsobí proti zájmům společnosti, ale naopak. „Úkolem církve je podporovat a povznášet všechno, co je v lidské společnosti pravdivé, dobré a krásné, proto když se věrně drží evangelia a vykonává ve světě své poslání, upevňuje mír mezi lidmi k Boží slávě.“¹⁰⁴ (GS 76) Z tohoto církevního pojetí spatřujeme snahu o její pozitivní vliv v působení ve světovém společenství v duchu harmonie a pravdy.

Jedna z hlavních současných aktivit církve, snažící se viditelně podpořit postavení rodiny včetně jejího nezaměnitelného a důležitého poslání jsou tzv. světová setkání rodin, která mají za cíl „být blízko všem rodinám světa a žít s nimi takto v trvalém dialogu.“¹⁰⁵ Iniciátorem této ideje byl papež Jan Pavel II., který poprvé v roce 1994 svolal do Říma rodiny z více než 110 zemí světa ke společnému tématu pod heslem: „Rodina, srdce civilizace lásky.“¹⁰⁶ Následovala další setkání s různými aktuálními tématy v průběhu let po celém světě až k poslednímu, sedmému ročníku v Miláně v roce 2012. Zde si mohlo tisíce shromážděných rodin kromě katechezí, modliteb a přednášek vyslechnout hlavní poselství z úst Benedikta XVI., který vybídl manžele k následování vzoru Svaté rodiny z Nazareta, kde rodinná láska má moc proměnit celý svět a ukázal naléhavé úkoly dneška čekající na misijní činnost domácí církve uprostřed občanské společnosti. Jeho aktuální slova si můžeme konkrétně uvést: „Drahé rodiny, žádejte často v modlitbě pomoc Panny Marie a svatého Josefa, aby vás učili přijímat Boží lásku tak jako ji přijali oni. Žít vaše povolání není snadné, zejména dnes, avšak láska je

¹⁰⁴ *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha: Zvon, 1995. 251 s.

¹⁰⁵ Historie světových setkání rodin s papežem. *Národní centrum pro rodinu* [online]. 1999 [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: < <http://www.rodiny.cz/new/cirkev-a-rodina/svetova-setkani-rodin/historie-svetovych-setkani-rodin-s-papezem.html> >.

¹⁰⁶ Tamtéž.

podivuhodná skutečnost, která jediná může proměnit kosmos, svět.“¹⁰⁷ Křesťanské rodiny takto dostávají z pozice hlavy církve stále podporu, povzbuzení a orientaci v plnění svého úkolu v duchu evangelia uprostřed vlivů současné společnosti, která se mnohdy od biblických pravd vědomě odklání. Podobně se vyjadřuje i v jednom rozhovoru v médiích představitel církve v naší zemi kardinál Dominik Duka, který považuje děti za „naše bohatství“ a spatřuje v nich budoucnost pro Evropu: „Jakkoliv snaha křesťanů po tom, aby rodiny byly otevřené k přijetí dalších dětí, na někoho může působit komicky nepatřičně, faktem je, že právě tento přístup může přinést určitou naději naší evropské civilizaci...Stále věřím, že víc a víc mladých lidí znovu bude spatřovat krásu v harmonické rodině, že pochopí i cenu obětí, s nimiž vychovávají více dětí, a také, že společnost i Církev je v takovém chápání rodiny bude podporovat.“¹⁰⁸ Církev si stále více uvědomuje smysl encykliky papeže Pavla VI. *Humanae Vitae* z roku 1968 odsuzující antikoncepci i potrat, která se tehdy setkala s velkým odmítnutím kvůli jasně formulované pravdě ohledně intimního života muže a ženy, jenž nemá být zaměřen jen pro potřeby sebe sama, ale obsahuje i smysl oběti pro dobro druhých. Klesající počet dětí je jistě negativním jevem, a proto rostou ze strany církve snahy stále více podpořit v ekonomicky stabilním prostředí rodiny k přijetí i většího počtu dětí, bez nichž samozřejmě není ani budoucnosti ani pokroku naší civilizace.

Církev tedy neúnavně apeluje na zdůraznění nezastupitelné funkce rodiny v dnešní době, kdy se zdá, že její role není úplně společenskými systémy docenována, podporována a chráněna. Některé snahy politických sil se snaží zvrátit klasické pojetí manželství a rodinného života zásadními změnami v navrhovaných zákonech tak silně, že vyhání do ulic statisíce demonstrujících lidí hájících elementární pravdy o rodině a její hodnoty, jak tomu bylo na únorové demonstraci v Paříži tohoto roku.¹⁰⁹ I sám předseda Papežské rady pro rodinu arcibiskup Paglia musel následně na půdě OSN při příležitosti 20. výročí vyhlášení Mezinárodního roku rodiny hájit samu její podstatu slovy: „Rodina tvořená matkou, otcem a dětmi představuje základ společnosti a je nezávislá na tom, co je nám nyní namlouváno,“ a následně zdůraznil, že právě rodina je nyní cílem největších útoků, kdy „probíhá pokus o její odstranění jakožto reliktu minulosti, překážky emancipace jedince a vzniku svobodnější

¹⁰⁷ BENEDIKT XVI. Budovat společnost s lidskou tváří. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=16540>>.

¹⁰⁸ DUKA, D. Děti jsou naše bohatství. *Hnutí pro život* [online]. 2012[cit. 17. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://prolife.cz/?a=72&b=2&id=2042>>.

¹⁰⁹ GLASER, M. Státisíce lidí demonstrovaly za elementární pravdu o manželství a rodině. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17692>>.

společnosti.¹¹⁰ Tyto negativní jevy jsou jistě alarmující. Přežije vůbec rodina v bouři moderních trendů volajících po stále větší svobodě a nezávislosti? Je zde pouze církev, která je jediným zastáncem, zatímco politické tendence se rozcházejí ve společném zájmu o zachování rodiny jako záruky stability společnosti? To, že církvi jde o všeobecné dobro a pravdu již víme, ale co ostatní instituce, zájmové skupiny, politické strany, lobby atd.? Mají také ony zájem o dobro a pravdu? Hledají vůbec pravdu? Jaké jsou jejich skutečné zájmy a cíle? Pokud nechrání rodinu, nechrání ani člověka, nemají o něj zájem, nejsou humánní. Podle zájmu a podpory rodiny se dá rozpoznat opravdový postoj buď pro člověka, nebo proti němu. Postoj humánní, nebo nehumánní. Kam směřují nehumánní praktiky namířené proti dobru člověka známe velmi dobře, například z nedávné historie totalitních režimů. Církev proto musí stát vždy na straně člověka a jeho dobra i za cenu prolítí mučednické krve, neboť musí zůstat věrna „královskému zákonu podle Písma: „Budeš milovat bližního svého jako sebe sama.“¹¹¹ (Jak 2,8)

3.3 Neokatechumenátní cesta jako realizace Svaté rodiny

V současné době je v církvi mnoho nových hnutí, směrů a komunit, které vznikly v posledních desetiletích a těší se velkému rozmachu. Mezi nejvýznamnější můžeme uvést Charismatickou obnovu, Fokoláre, Schönstattské hnutí, Comunione e Liberazione, Komunitu Sant Egidio a Neokatechumenátní cestu. Odhaduje se, že přes 40 miliónů křesťanů na celém světě prožívají svou příslušnost k církvi prostřednictvím nějaké formace skrze hnutí a nová společenství, která vznikala před i po II. Vatikánském koncilu.¹¹² V období Koncilu v roce 1964 se začala formovat i Neokatechumenátní cesta v zanedbaných chudinských čtvrtích v předměstí Madridu pod vedením výtvarného umělce Kika Argüella a jeho duchovní pomocnice Carmen Hernández, kteří chtěli realizovat misijní ideály evangelia uprostřed nejchudších lidí na okraji společnosti. Tak začala vznikat postupně společenství slavící společné liturgie a vyvíjející se podle itineráře katechumenátní formace obnovené podle II. Vatikánského koncilu ve farnostech. V současné době existuje asi 20 tisíc komunit v 6 tisíci farnostech ve 105 zemích

¹¹⁰ GLASER, M. Předseda Papežské rady pro rodinu na půdě. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=17854>>.

¹¹¹ *Jeruzalémská bible*. Kostelní vydání: Karmelitánské nakladatelství, 2009. 2107 s

¹¹² SECONDIN, B. Nová hnutí v církvi. *Víra* [online]. [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Nova-hnuti-v-cirkvi.html>>.

světa.¹¹³ Víc jak dvacet let působí několik společenství i v České republice v současné době v osmi městech.

Iniciátor této Cesty španělský malíř zvaný krátce Kiko dostal inspiraci k formování nových společenství na základě ideje pocházející od Panny Marie, jejíž obraz namaloval jako symbol Neokatechumenátní cesty, kde uvnitř ikony zakomponoval nápis s výzvou: „Je třeba tvořit křesťanská společenství, jako Svatá rodina z Nazaretu, která by žila v pokoře, jednoduchosti a chvále, kde druhým je Kristus.“¹¹⁴ Originální obraz je nyní umístěn v madridské katedrále Almudeně na čestném místě. Podle oficiálního statutu je „modelem Neokatechumenátního společenství *Svatá rodina z Nazaretu*, historické místo, kde se vtělené Boží Slovo stává dospělým a prospívá, moudrostí, věkem a v milosti v podřízenosti Josefovi a Marii. Ve společenství se neokatechumeni stávají dospělými ve víře tím, že rostou v pokoře, jednoduchosti a chvále.“¹¹⁵ Tato novodobá křesťanská formace, která vychází z církevní obnovy podle II. Vatikánského koncilu, je pro mnohé něčím zcela novým a představuje zásadní změnu v pohledu na život kněží, řeholníků a především laiků uvnitř církve. Věřící již nežije svoji víru sám ve svém soukromí, ale je volán žít ji ve společenství bratří a sester, kde se učí přijímat jeden druhého bez odsuzování a nadřazování v duchu rodinné lásky a jednoty. Tento proces jistě vyžaduje hodně času, zvláště jedná-li se o katolíky s vysokým míněním, předsudky, vlastními představami o víře atd. Mluvíme o katechumenátu po křtu, proto neo-katechumenát, který má za cíl pomocí katechezí, liturgií a odborného vedení pověřených katechistů přivést neo-katechumena k dospělému křesťanství. Jan Pavel II. v době svého pontifikátu označil tuto aktivitu takto: „Uznávám Neokatechumenátní cestu jako itinerář katolické formace, jež je platná pro společnost a současnou dobu.“¹¹⁶ Z těchto slov nejvyšší církevní autority vyplývá, že pro dnešní dobu je křesťanská formace uvnitř neokatechumenátního společenství tou správnou cestou. Vytvářet křesťanská společenství, která by žila podle vzoru Svaté rodiny z Nazaretu je jistě přáním celé církve, jejíž podstatou je právě rodina. A jaká jiná rodina než Nazaretská by mohla být oním vzorem křesťanské dokonalosti? Jejimi hodnotami jsou pokora, jednoduchost a chvála. Je to opak světácké pýchy, nadřazování se, touhy po moci, honbou za tituly a postavením, nespokojenosti, osočování, závisti, pohodlnosti, ponižování druhých,

¹¹³ GLASER, M. Prefekt Kongregace pro bohoslužbu o Neokatechumenátní cestě. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2012[cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=15812>>.

¹¹⁴ ARGÜELLO, K. *Cammino Neocatecumenale*. [online]. 2002 [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.camminoneocatecumenale.it/new/default.asp?lang=en&page=statuto02_03>.

¹¹⁵ *Statut Neokatechumenátní cesty*. Roma : Fondazione Famiglia di Nazareth, 2008. 25 s.

¹¹⁶ *Statut Neokatechumenátní cesty*. Roma : Fondazione Famiglia di Nazareth, 2008. 19 s.

neposlušností atd. Se všemi těmito neřestmi lidé do společenství přicházejí, aby je v první řadě na sobě uviděli, rozpoznali a nechali se milostí Ježíše Krista proměnit v *nové stvoření*, jak učí bible: „Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pominulo, hle, je tu nové!“¹¹⁷ (2. Kor 5,17) Tato životní změna je smyslem celého křesťanství i samozřejmě Neokatechumenátní cesty, která své členy vede k misijnímu působení ve světě tím, že šíří evangelium, žijí autentické křesťanské povolání, vydávají svědectví pro druhé s podnětem na znovuoobjevení křesťanských hodnot a účastní se rozličných služeb v církvi.¹¹⁸ Jak je patro, není to jistě cesta snadná, vyžaduje mnohá zapření a změnu životního stylu, ale výsledky jsou jistě slibné nejen pro dobro jednotlivce, ale i celé společnosti. Vidět v druhém Krista, chovat se jeden k druhému, jakoby to byl sám Ježíš v Nazaretské rodině, je jistě velkou výzvou, která by opravdu mohla přinést změnu k harmoničtější a laskavější společnosti. Je potřeba mít vzor. Chceme-li něco dělat, tvořit, měnit, budovat, musíme vědět jak, musíme mít předlohu, model, vedení. A právě společenství podle vzoru Svaté rodiny je odpovědí na správné sociální uspořádání lidí přes všechny jejich rozlišnosti. Vidět v druhém Krista bylo životním motem svaté Matky Terezy, svatého Benedikta, svaté Anežky české a dalších světců, kteří po staletí měnili svět v lidštější a pokojnější. V současné době je řada na nás, zdali využijeme rady žít podle vzoru Svaté rodiny, či nikoli.

Pro hlubší pochopení života Svaté rodiny z Nazaretu vytvořil Kiko Argüello její ikonu i s doprovodnou výchovnou katechezí danou k příležitosti světového setkání rodin v Rio de Janeiru v roce 1997. Obraz představuje dospívajícího Ježíše neseného na ramenu svatého Josefa, který je zde vyjádřen jako pokorný služebník sloužící Marii a dítěti. Katecheze vysvětluje, že pro muže je potřebná kromě síly autority, přísnosti a rozhodnosti také něha a milosrdenství, bez nichž by byl despota.¹¹⁹ Podobně se vyjádřil i současný nový papež František při své inaugurační mši k postavě svatého Josefa jako vzoru nejen pro otce rodin, ale pro nás všechny: „V evangeliích se svatý Josef jeví jako silný, odvážný a pracovitý muž, ale z jeho duše vysvítá velká něha, která není ctností slabocha, ba naopak, pojí se k síle ducha a všímavosti, k soucitu a opravdové otevřenosti vůči druhému, ke schopnosti milovat. Nesmíme se obávat dobroty, něhy!“¹²⁰ Papež sám je toho vzorným příkladem, když jako milující otec

¹¹⁷ *Bible*. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 172 s.

¹¹⁸ *Statut Neokatechumenátní cesty*. Roma : Fondazione Famiglia di Nazareth, 2008. 38 s.

¹¹⁹ ARGÜELLO, K. Katechéza ikony svätej rodiny z Nazareta *Info vek* [online]. 2013[cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW:

< http://www.infovek.sk/predmety/greckokatolnab/ikony/katecheza_ikony_sv_rodiny_z_nazareta.htm >.

¹²⁰ FRANTIŠEK I. Pravá moc je služba. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=17984>>.

vzápětí objal a políbil postiženého muže. Cesta k pravému lidství je církví jasně ukazována. Postavy Svaté rodiny ukazují směr a jsou zdrojem rozjímání, zkoumání a učení se správných humánních postojů. Ježíš na ikoně Svaté rodiny spojuje muže a ženu. Dva rozdílné protipóly jsou sjednoceny láskou ke Kristu, k Dítěti, ke svému společnému poslání. Maria s rozepjatýma rukama v postoji odevzdanosti přenechává vůdčí postavení autoritě muže, kterou tak upevňuje a podporuje. Její ruce jsou plné citu, lásky a ochoty sloužit. Podle katecheze by matky neměly děti trestat, ale mají přenechat vykonávání moci na otci, neboť není dobré, aby bylo dítě bito stejnou rukou, která ho hladí a s láskou se o něj stará.¹²¹ Mnoho další rad a ponaučení dostávají neokatechumeni na své cestě k pravému křesťanskému životu. Mezi ně patří i přijetí slov papeže Pavla VI. v encyklice *Humanae Vitae* vybízející manžele k otevřenosti pro přijetí nového života. Proto jsou jedním z darů Neokatechumenátní cesty početné rodiny s větším počtem dětí, které se pak dávají k dispozici k misijnímu poslání a odcházejí šířit evangelium i mimo svůj domov. Celá cesta je směřována k misijním účelům včetně svých seminářů *Redemptoris Mater* formujících kněze. Její stále se šířící dílo po celém světě je znamením něčeho nového, dynamického a svěžího, něčeho mnohdy až neuvěřitelného, vzbuzující nadšení, ale i obavy díky své originalitě. Jako pevně zakotvený orgán podléhající zcela církevní autoritě je tak spolehlivým nástrojem pro novou evangelizaci uprostřed dnešního sekularizovaného světa.

3.4 Rodiny na misiích

Jedním z velkých plodů Neokatechumenátní cesty jsou rodiny na misiích. Jedná se o běžné rodiny, které se rozhodly podělit se o svoji zkušenost s Bohem uprostřed lidí, kteří ho neznají, nevěří v něj a nenásledují ho. Tyto rodiny opustily své domovy a odešly natrvalo do zesvětštěných míst žít život podle evangelia jako Svatá rodina z Nazaretu v pokoře, jednoduchosti a chvále a působit tak na své okolí. Poprvé bylo takto vysláno papežem Janem Pavlem II. v Římě v roce 1985 dvanáct rodin do měst v severní Evropě na pozvání tamějších biskupů.¹²² V roce 1987 jich bylo na svátek Svaté rodiny vysláno již třicet šest a v roce v roce 2011 odešlo do misíí plných 230 rodin, které se přidaly již k 600 rodinám působících na všech

¹²¹ ARGÜELLO, K. Katechéza ikony svätej rodiny z Nazareta *Info vek* [online]. 2013[cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW:<http://www.infovek.sk/predmety/greckokatolnab/ikony/katecheza_ikony_sv_rodiny_z_nazareta.htm >

¹²² PASOTTI, E. *Il Cammino Neocatecumenale secondo Paolo VI. e Giovanni Paolo II.* Milano : San Paolo, 1993. 88 s.

pěti kontinentech.¹²³ Rozmach této misijní aktivity je opravdu velký. Rodiny neodcházejí samy za sebe, ale jsou vyslány papežem, který jim k tomu dává své požehnání a potvrzuje tak jejich misi za právoplatnou, založenou na Petrově stolci. Slova Benedikta XVI. při jeho posledním vyslání rodin v Římě v lednu roku 2011 zněla takto: „Drazí přátelé, pocit'ujme účast na spásonosné touze Pána Ježíše, na poslání, které světil celé církvi. Blahoslavená Panna Maria, která inspirovala vaši Cestu a která vám předkládá Nazaretskou rodinu jako vzor vašich společenství, ať vám umožní žít víru v pokoře, prostotě a chvále, přimlouvá se za vás a provází vás na vaši misijní cestě. Ať je vám oporou také moje požehnání, které ze srdce uděluji vám a všem členům Neokatechumenátní cesty na celém světě.“¹²⁴ Při této příležitosti se v audienční aule Pavla VI. sešlo mnoho rodin žijících již několik let v misiích, kde také poskytl rozhovory rádiu Vatikán. Jednu osobní zkušenost rodiny působící již 12 let v Izraeli si zde můžeme ústy jejich matky konkrétně uvést: „ Máme za sebou svízelnou historii, manželství, které bylo před ztroskotáním. Nechtěli jsme děti. A byli jsme svědky toho, jak Bůh - gratis a nikoli proto, že jsme hodní a dobří, dokázal všechno znovu zbudovat. Když jsme pocítili toto Pánovo volání, zjistili jsme v podstatě, že Pán nás všude vedl, vedl nás, abychom se dělili o svou zkušenost. I tam jsme poznali rodiny, které se po 17-20 letech otevřely životu, změnily život a neutíkají ze Svaté země. Jsou tam arabské rodiny, které zvažují odchod do emigrace a které se díky malému společenství, díky tomu, že znovu naleznou své místo v církvi, rozhodují zůstat v této zemi navzdory všem problémům, které tam zřetelně existují.“¹²⁵ Toto upřímné svědectví ženy, která dává svůj život k dispozici současné misijní potřebě uprostřed světa, je v souladu s učením církve podle katechismu vybízející rodiny k otevření se všem potřebným, osamoceným, bloudícím a hledajícím, aby nikdo nezůstával bez lidské rodiny. „Je třeba otevřít dveře rodinných krbů, rodinných církví a velké rodiny, kterou je církev. Nikdo není na tomto světě bez rodiny: církev je domovem a rodinou pro všechny.“¹²⁶ (KKC 1658)

Také i jedna česká rodina z brněnské farnosti svatého Jakuba odešla v roce 2010 na misie do Plzně, kam byla pozvána plzeňským biskupem Františkem Radkovským. Jedná se o mladý manželský pár formovaný na Neokatechumenátní cestě zhruba dvacet let. Muž i žena pochází oba z rozvedených rodin, přesto však s pomocí církevního vedení a péče byli schopni založit rodinu a přijmout vzor Svaté rodiny z Nazareta. V současné době po sedmnácti letech

¹²³ GLASER, M. Benedikt XVI. požehnal před odchodem do misí 230 rodinám z Neokatechumenátní cesty. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2011[cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=13974>>.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ *Katechismus katolické církve*. Praha : České katolické nakladatelství, 1995. 419 s.

svátostného manželství mají deset dětí, které se těší dobrému zdraví, prospívají ve školách s výborným prospěchem a věnují se každý z nich hře na hudební nástroj, někteří dokonce i několika nástrojům (housle, harfa, violoncello, bicí, kytara, flétna...) Rodiče jsou původně pedagogové a před třemi lety se rozhodli opustit krásné bydlení, dobrou práci i školy a odejít do nejistoty žít mezi sociálně slabší spoluobčany do plzeňské čtvrti se zvýšenou kriminalitou. Přes všechny těžkosti pokračují v misii spolu s ještě jednou rodinou ze Slovenska se čtyřmi dětmi, s nimiž založili hudební kapelu. Otcové rodin si zde našli práci, matky se starají o domácnost a společně šíří evangelijní poselství v místě bydliště, ve školách, v ulicích, ve farnosti, zkrátka všude, kde se s jejich životem druzí setkají. Podle jejich slov z rozhovoru v prosinci minulého roku jsou sami podle svých zkušeností spokojeni především v tom, že vnímají více než kdy jindy intenzivní pomoc přicházející od Boha, do jehož rukou se odevzdali. Sami však neví a ani nemohou vědět, jaký rozsah má a bude jejich misie mít, neboť se oni sami nepovažují za jejich tvůrce, ale spíše žijí v očekávání, co pro ně Bůh připravil. Jedná se o takové „dobrodružství s Bohem“, kdy se člověk vydává na neznámou cestu, jehož výsledkem je vnitřní spokojenost, radost, důvěra i objevení a rozvinutí skrytého potenciálu všech členů rodiny. Osobní zkušenost se dá pouze ústně sdělit, zaleží pak na každém jedinci, jestli se také nechá inspirovat takovýmto způsobem života, který člověk nemá ve svých rukou, ale dává se Bohu k dispozici. Je to pozvání k dobrodružství. Význam slova dobro-družství je odvozen od dobra a družít se, tedy družít se s dobrem, být ve společenství s podstatou dobra, což je Bůh. „Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich,“¹²⁷ (Mt 18,20) říká Kristus. Jsme tedy všichni pozváni do společenství Svaté rodiny, kde nás spojuje Ježíš Kristus. Jak učí II. Vatikánský koncil: „Všichni lidé jsou voláni do nového Božího lidu.“¹²⁸ (LG 13)

---

¹²⁷ Bible. Praha : Česká biblická společnost, 1995. 28 s.

¹²⁸ Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. 49 s.

II PRAKTICKÁ ČÁST

4. VÝZKUM - ZJIŠTĚNÍ MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ KŘESŤANSKÝCH PRINCIPŮ VE VÝCHOVĚ

Součástí bakalářské práce je i praktická část v podobě výzkumu propojujícího teorii se současnou praxí. Smyslem výzkumu bylo zjistit názory a vnímání veřejnosti na uplatnění křesťanských principů ve výchově jako cesty morální obnovy společnosti prostřednictvím vzoru Svaté rodiny. Výzkum si klade za cíl zjistit, zda-li dnešní společnost vůbec vnímá potřebu morální obnovy, zda-li tuto obnovu spojuje s obnovou rodiny a jestli by Svatá rodina z Nazaretu mohla posloužit jako model pro takovou obnovu. Taktéž bylo součástí výzkumu zjištění názorů na zavedení křesťanské nauky do škol, respondenti byli tázáni jestli znají biblické desatero, řídí-li se jím a podle jakého morálního kodexu žijí. Poznatky byly zjišťovány napříč celým společenským spektrem ve všech věkových kategoriích se stejným zastoupením mužů a žen, věřících a nevěřících. Konečné výsledky byly v mnohém překvapující a odkryly skrytá přání, názory i touhy a ukázaly celkový pozitivní přístup k dané problematice.

4.1 Charakteristika výběru

Výzkum byl prováděn v období února až dubna tohoto roku v městě Brně a okolí. Byli dotazováni náhodní lidé v ulicích, parcích, před nákupními centry, ve školách, kostelích a farních společenstvích. Během oslovování a vyhledávání osob bylo kladeno za cíl postihnout co nejvíce charakteristický vzorek společnosti. Výzkumu se zúčastnilo 50 osob, z toho 25 mužů a 25 žen. Za věřící se považovalo 25 respondentů, dalších 20 se označilo za nevěřící a 5 se neumělo zařadit do žádné z těchto kategorií. Taktéž se výzkum snažil pokrýt celou veřejnost ve všech věkových skupinách, kterých bylo celkem pět. V první věkové skupině do 20 let odpovědělo 13 respondentů, ve druhé skupině od 20 do 40 let taktéž 13 osob, od 40 do 60 vyplnilo dotazník 9 lidí, od 60 do 80 let se zúčastnilo 9 osob a konečně v poslední skupině nad 80 let odpovídalo 6 občanů. Mladých do 40 let tedy tvoří s 26 dotázanými více jak polovinu vzorku, což také vypovídá o jejich ochotě aktivně se podílet na zkoumání a zjišťování jejich názorů, zatímco střední generace projevovala větší nechuť a nezájem poskytnout rozhovor či vyplnit dotazník. O něco lépe na tom byli lidé pokročilého věku, kteří své názory formou rozhovoru rádi sdělili a obohatili je o celoživotní zkušenosti.

4.2 Metodologická východiska

Pro daný výzkum byla zvolena kvantitativní metoda a data byla zjišťována formou dotazníku. První část dotazníku se zabývala obnovou společnosti podle vzoru Svaté rodiny a obsahovala tedy otázky uzavřené, které nabízely možnost odpovědi pouze ano -ne-nevím. Druhá část se věnovala názorům v oblasti křesťanské výchovy, morálním principům, života v manželství a víry, kde byly použity i otevřené otázky. Zde bylo kromě odpovědí ano-ne-nevím možné zdůvodnit svůj postoj vlastním názorem. Na závěr byla zjišťována tzv. tvrdá fakta týkající se věku a pohlaví. Dotazník byl určen k samostatnému vyplnění. U některých respondentů ze skupiny od 40 do 60 let a především u všech starších osob nad 80 let bylo však na základě jejich volby realizováno vyplnění dotazníku formou osobního kladení otázek, z čehož pak vznikl rozhovor s mnoha zajímavými připomínkami a názory ze strany zkušených starších občanů. Mladí vyplňovali dotazník sami, zatímco starší raději volili kladení otázek v otevřené komunikaci s rozhovorem.

DOTAZNÍKEM ZJIŠŤOVANÉ OTÁZKY VČETNĚ JEJICH KRÁTKÝCH ÚVODŮ:

1. Dnešní společnost se nachází v morálním úpadku. Propadá se do stále větší ekonomické, hospodářské, politické a rodinné krize. Roste počet rozvodů, klesá počet uzavřených sňatků, stoupá nezaměstnanost a zvyšuje se nespokojenost lidí.

Myslíte si, že je na čase pokusit se o morální obnovu společnosti?

ANO NE NEVÍM

2. Rodina je základní buňkou společnosti. Jaká je rodina, taková je i společnost.

Myslíte si, že předpokladem pro morální obnovu společnosti je obnova rodiny?

ANO NE NEVÍM

3. Vánoční svátky jsou největšími tradičními svátky v naší zemi. Jsou to svátky rodiny - Svaté rodiny.

Znáte Svatou rodinu?

ANO NE NEVÍM

4. Podle křesťanské tradice byla Svatá rodina vzorem všem generacím.

Matka jako Panna Maria, svatý Josef jako vzor otce a malý Ježíš jako představitel dětí.

Myslíte si, že Svatá rodina by mohla posloužit jako vzor pro obnovu dnešní rodiny?

ANO NE NEVÍM

5. **Pokud by se dnešní rodina obnovila podle vzoru Svaté rodiny, mělo by to pozitivní vliv na celou společnost?**

ANO NE NEVÍM

6. **Přáli byste si tuto obnovu společnosti podle vzoru Svaté rodiny?**

ANO NE NEVÍM

7. **Žijete v manželství ?**

ANO NE

zdůvodněte svoji volbu.....

8. **Přál byste si, aby vaše děti měly křesťanskou výchovu?**

ANO NE NEVÍM

zdůvodněte svoji volbu.....

9. **Chtěl byste, aby se děti učily ve školách katechismu a křesťanské nauce?**

ANO NE NEVÍM

zdůvodněte svoji volbu.....

10. **Považujete se za věřícího?**

ANO NE NEVÍM

zdůvodněte svoji volbu.....

11. Znáte biblické desatero?

ANO NE NEVÍM

Snažíte se podle něj žít?

ANO NE NEVÍM

12. Podle jakého morálního kodexu se řídíte? .....

13. Do jaké věkové kategorie patříte?

do 20 let, od 20 do 40 let, od 40 do 60 let, od 60 do 80 let, nad 80 let

14. Jste muž - žena?

4.3 Zjištěné výsledky výzkumu

Následující tabulka přináší zjištěné výsledky uzavřených odpovědí s možností výběru ano-ne-nevím. Tabulka je rozdělena podle věkových kategorií a uvádí vždy kolik respondentů odpovědělo na danou otázku v konkrétní skupině kladně, záporně či neutrálně. Na závěr v každém řádku jsou sečteny počty patřičných odpovědí a vyjádřeny v procentech vzhledem k celku. Ukazují tak konečné názory všech dotázaných i v procentech. Nejsou zde zahrnuty otázky č.10, č.13 a č.14, neboť již byly představeny v kapitole Charakteristika výběru.

		do 20	20-40	40-60	60-80	nad 80	celkem	%
č.1	ano	13	12	8	8	5	46	92%
	ne	-	1	1	1	-	3	
	nevím	-	-	-	-	1	1	
č.2	ano	8	13	8	8	6	43	86%
	ne	2	-	-	1	-	3	
	nevím	3	-	1	-	-	4	
č.3	ano	10	10	7	7	6	40	80%
	ne	1	2	2	2	-	7	
	nevím	2	1	-	-	-	3	
č.4	ano	6	8	8	7	2	31	62%
	ne	5	1	1	1	1	9	18%
	nevím	2	4	-	1	3	10	20%
č.5	ano	4	8	8	6	4	30	60%
	ne	3	-	1	-	-	4	8%
	nevím	6	5	-	3	2	16	32%
č.6	ano	3	7	7	8	4	29	58%
	ne	7	1	1	-	-	9	18%
	nevím	3	5	1	1	2	12	24%
č.7	ano	-	3	4	3	1	11	22%
	ne	13	10	5	6	5	39	78%
č.8	ano	5	7	5	6	5	28	56%
	ne	6	4	3	1	1	15	30%
	nevím	2	2	1	2	-	7	
č.9	ano	6	6	7	7	6	32	64%
	ne	4	4	2	-	-	10	
	nevím	3	3	-	2	-	8	

Otázka č. 11 zjišťovala znalost biblického desatera a zda-li se dotazované osoby snaží podle něho žít. Na obě části otázek vybíraly z odpovědí ANO, NE, NEVÍM. Následující tabulka ukazuje kombinaci všech možných odpovědí. Dva respondenti neodpověděli.

znáte	žijete	do 20	20-40	40-60	60-80	nad 80	celkem
ano	ano	3	8	6	7	5	29
ano	ne	3	2	2	2	-	9
ano	nevím	1	-	-	-	-	1
ne	ano	-	-	1	-	-	1
ne	ne	3	2	-	-	-	5
ne	nevím	3	-	-	-	-	3

} 39
} 9

Otázka č. 12 zkoumala morální kodexy, podle kterých se lidé řídí. V následující kapitole budou uvedeny některé konkrétní znění odpovědí. Zde můžeme zatím v tabulce rozdělit odpovědi do několika kategorií podle jejich obsahu na kodexy křesťanské, prosociální, podle svého svědomí, protikřesťanské a protisociální. Sedm respondentů neodpovědělo.

kodex	do 20	20-40	40-60	60-80	nad 80	celkem
křesťanský	2	9	5	4	1	18
prosociální	-	2	1	4	4	11
podle svědomí	3	5	-	-	1	9
protikřesťanský protispolečenský	2	-	2	1	-	5

4.4 Vyhodnocení výsledků

Nyní můžeme přistoupit k vyhodnocení celkových výsledků průzkumu. Získané poznatky nám poskytují materiál informací, z nichž můžeme vyvozovat závěry a případně změnit své přepokládané hypotézy, které naše očekávání vyvrací. Například se všeobecně domníváme, že český národ patří k neateističtějším. Pokud se však lidé zamyslí a mají opravdu odpovědět na otázku, zda-li jsou věřící či nikoli, spíše se hodnotí za věřící, nebo si nejsou zcela jisti. Taktéž bylo překvapující, jaké množství se považuje za znalé biblického desatera. Z toho vyplývá, že naše společnost má přece jen hluboké morální i křesťanské kořeny, které možná zbytečně pod tlakem moderní doby potlačuje, ale podvědomě se k nim hlásí. Následující vyhodnocení výsledků dotazníku to dosvědčuje.

OTÁZKA Č. 1:

Myslíte si, že je na čase pokusit se o morální obnovu společnosti?

Naprostá většina odpověděla, že ANO. Se svými 46 odpověďmi je to plných 92%. Lidé si tedy jasně uvědomují závažnost dnešní doby a silnou potřebu změny. Téměř všichni cítíme, že „takto to dál nejde“. Jakým způsobem však společnost obnovit? To je otázka, kterou tento výzkum nabídl a zkoumá, zda-li by také i ostatní s tímto návrhem souhlasili.

OTÁZKA Č. 2:

Myslíte si, že předpokladem pro morální obnovu společnosti je obnova rodiny?

I zde byly odpovědi překvapivě vesměs kladné. 86% je přesvědčeno, že ano. Starší generace díky svým životním zkušenostem odpovídala zcela jistě se souhlasem, zatímco nejmladší respondenti někteří nevěděli nebo nesouhlasili. Přesto však i z této nejmladší věkové kategorie odpovědělo souhlasně plných 60%. Z těch, kteří odpověděli záporně nebo nevěděli bylo 88% nevěřících. Zato 70% z nevěřících si uvědomuje důležitost obnovy rodiny jako předpoklad pro obnovu celé společnosti. Z toho vyplývá, že se jedná o všeobecně platný fakt nepodléhající náboženskému přesvědčení.

OTÁZKA Č. 3:

Znáte Svatou rodinu?

Svatou rodinu zná 80% dotázaných, což vyvrátilo hypotézu předpokládající u „nevěřícího národa“ opak. Samozřejmě, že i zde hraje svoji roli věk, neboť opět většina starších ji zná lépe než ti nejmladší. Mezi neznalé patří ti nevěřící napříč celým společenským spektrem. Přesto však 55% nevěřících Svatou rodinu zná, což není málo. Celkové zjištění svědčící o hlubokém zakořenění křesťanského odkazu s vánočními svátky, betlémy, koledami a tradicemi v naší kultuře, které se jen tak nedají zcela zničit ani komunistickou totalitou, ani současným konzumismem.

OTÁZKA Č. 4:

Myslíte si, že Svatá rodina by mohla posloužit jako vzor pro obnovu dnešní rodiny?

62% lidí odpovědělo, že ano a 20% nevědělo. Proti bylo pouhých 18% vesměs z řad nevěřících mladých. Starší generace tentokrát neodpovídala s jistotou ano, ale spíše převládla nejistota z možné změny podle křesťanského vzoru. Pravděpodobně je to dáno jejich celoživotní zkušeností, kdy v naší zemi bylo křesťanství a víra pronásledovány a nepřijímány. **Přesto by však nadpoloviční většina všech respondentů souhlasila s možností použít pro obnovu dnešní rodiny model Svaté rodiny.** I zde výsledky výzkumu překvapily a ukázaly pravou tvář lidského citění, které navzdory proticírkevní propagandě přece jen pojetí Svaté rodiny vnímá pořád pozitivně.

OTÁZKA Č. 5:

Pokud by se dnešní rodina obnovila podle vzoru Svaté rodiny, mělo by to pozitivní vliv na celou společnost?

Tato otázka zjišťovala názor ale i jistý sociologický odhad respondentů na možnost pozitivního ovlivnění společnosti skrze působení „svaté rodiny“ v dnešním světě. S tímto tvrzením souhlasilo 60% lidí a pouhých 8% nesouhlasilo. Ostatní nevěděli. Negativní

hodnocení otázky se svými 4 hlasy pocházejícími převážně z řad těch nejmladších a nejméně zkušených je tedy zcela zanedbatelné. Rodina obnovená podle vzoru Svaté rodiny by tedy podle názorů nadpoloviční většiny mohla opravdu být pozitivním přínosem pro současnou společnost se všemi jejími problémy a krizemi. A protože i z odborného sociologického pohledu je rodina základem společnosti, můžeme tuto obnovu společnosti prostřednictvím rodiny podpořit i z vědeckého pohledu.

OTÁZKA Č. 6:

Přáli byste si tuto obnovu společnosti podle vzoru Svaté rodiny?

Zde mohli respondenti vyjádřit své subjektivní vnitřní přání. Pro kladnou odpověď se rozhodla s 58% opět nadpoloviční většina. Svůj vlastní názor však neuměla sdělit téměř čtvrtina, což může naznačovat potlačení vnitřních přání a tužeb u naší dnešní populace, která se možná příliš spoléhá na názory, mínění a vedení druhých a ostýchá se projevit vlastní přesvědčení. Zcela proti bylo 18% opět převážně ze skupiny mladých nevěřících, zatímco ze starších lidí proti nebyl nikdo. Přesto je však jedno zjištění opět překvapující. 30% nevěřících by si obnovu společnosti podle vzoru Svaté rodiny přálo a dalších 35% jsou na rozpacích, zato 16% věřících by ji nechtělo nebo se neumělo vyjádřit. Zde je vidět, že svět není černobílý a nemůže se posuzovat podle zažitých schémat, nýbrž je potřeba zkoumat, objevovat a hledat pravdu.

Tento výzkum odhalil fakt, že **téměř třetina nevěřících spoluobčanů si přeje obnovu společnosti podle vzoru Svaté rodiny**. To je jistě milé a povzbudivé zjištění pro pisatele a sympatizanty této bakalářské práce snažící se vyjádřit naléhavost společenské změny a zároveň ukázat možný směr obnovy skrze Svatou rodinu. Nemalé množství příznivců tohoto názoru i mezi nevěřícími je potěšující a zároveň vybízející k nějaké snaze o případnou realizaci záměru. Ostatně nadpoloviční většina všech dotazovaných se vyjádřila na tuto otázku i na všechny předcházející **kladně**, proti se vyjádřilo pouze max. 18%, takže jakýmsi pomyslným hlasováním návrh „prošel“ a obnova společnosti podle vzoru Svaté rodiny by se tedy mohla začít uskutečňovat.

Celkově pozitivně hodnocené otázky první části dotazníku týkající se Svaté rodiny a obnovy společnosti ukázaly zcela jednoznačně aktuálnost tématu. Veřejnost potřebu změny

vnímá jako nezbytnou a je si vědoma předpokladu nejprve začít u rodin. Obnova rodiny podle vzoru Svaté rodiny je vnímána pozitivně a nadpoloviční většina by si tento návrh přála realizovat, včetně nemalé části podpory i u nevěřících spoluobčanů.

Druhá část dotazníku zjišťovala postoj k manželské instituci, křesťanské výchově, katechismu a křesťanské nauky ve školách, znalost biblického desatera a morální kodexy, podle kterých se dnešní lidé řídí. Byl zde prostor i pro osobní vyjádření formou otevřených otázek. Také v této části byly zjištěny zajímavé poznatky týkající se učení katechismu ve školách a to opět i z řad nevěřících.

OTÁZKA Č. 7:

Žijete v manželství?

Tato otázka jako jediná dosáhla převahy v negativních odpovědích a to sice v 78%. Ve skupině do 20 let nežil v manželství nikdo, což je vzhledem k věku pochopitelné a taktéž starší generace jako důvod nežítí v manželství uváděla své vdovství. V ostatních věkových skupinách mladé, střední a věkově pokročilejší generace, kde bychom mohli přepokládat manželský život, žije takto jen 32%. Pokud vyloučíme objektivní důvody jako vdovství, vědomé rozhodnutí žít jako svobodný či pokračování studia, zbývá nám 45% nežijících v manželství z těchto uváděných důvodů: rozvod, cítím se příliš mladý, nejsem připraven, nepotkal jsem tu pravou, měl jsem špatné vzory či nechci se v dnešní době vdávat. Zatímco důvody uváděné proč v manželství žiji byly tyto: jsem křesťan, jsem věřící, v mém mládí to bylo normální, je to běžný životní model.

V této otázce hrála svoji velkou roli víra, neboť ze skupiny věřících žilo v manželství 64%, zatímco ze skupiny nevěřících žilo v manželství pouze 22 %. Z toho vyplývá, že víra a křesťanské zázemí pomáhá lidem žít manželský život. Alarmující je i zjištění, že ve věku do 40 let žilo v manželství pouhých 6% z dotazovaných respondentů, což je na produktivní věk jistě velmi málo. Manželský život je tedy na ústupu, zvláště pro mladší generace a s ním i celý rodinný život. Asi proto je touha po obnově rodiny tak velká, neboť teplo rodinného krbu je pro mnohé předpokladem pro šťastný život.

OTÁZKA Č. 8:

Přáli byste si, aby vaše děti měli křesťanskou výchovu?

Zde odpovídala převážně starší generace kladně a mladší záporně. Přesto celkové kladné odpovědi představují 56%, zatímco negativní 30%. Starší lidé se svojí celoživotní zkušeností považují křesťanskou výchovu za prospěšnou i ti z řad nevěřících. Jako důvody uvádí pevnější morální základy, které jsou lepší než volná morálka. Oproti tomu důvody proti dávají možnost výběru náboženství, filosofie či životního stylu, dotyční si vybírají větší volnost a nezávislost, což je typické pro mládí a liberální výchovu. Přesto však 42% mladých do 40 let by si křesťanskou výchovu pro své děti přálo.

OTÁZKA Č. 9:

Chtěl byste, aby se děti učily ve školách katechismu a křesťanské nauce?

Tato otázka přinesla asi nejvíce překvapivé výsledky, neboť na ni souhlasně odpovědělo 64%, přičemž proti bylo jen 20%. Zcela jsou zastánci učení katechismu ve školách starší lidé, kteří ho sami zažili a považují ho za velmi prospěšný. Jejich důvody byly velmi zajímavé, citujme některé, např. jednu 88 letou ženu: „Katechismus jsem měla ve škole ráda. Kdyby děti měly povinné náboženství, nebylo by tolik vyvrhelů, lidé by se jinak chovali, dřív nebylo tolik potvor, jen komunisti nabádali proti zaměstnavatelům“. Další 88 letá žena řekla: „Katechismus by určitě nikoho nezkazil, dřív byla jiná doba, rodiče klekávali u postele a modlili se, pak přišli komunisti a všechno nám vzali, otec se chtěl oběsit, ale matka mu v tom zabránila.“ Další názory podporující učení katechismu byly uváděny proto, aby se zlepšila morálka v národě, aby dostali mladí povědomí základních mravních principů či aby děti znaly smysl života. I nejmladší skupina do 20 let se vyjadřovala kladně a katechismus by se ráda učila kvůli rozšíření obzoru či z důvodu hlubšího seznámení se s křesťanstvím a teologií.

Neuvěřitelná je však skutečnost, že plných 45% nevěřících odpovědělo na tuto otázku kladně. **Tedy téměř polovina nevěřících by chtěla, aby se děti učily ve školách katechismu a křesťanské nauce.** To je jistě největším překvapením celého výzkumu. I v těch nejodvážnějších odhadech by snad nikdo takové stanovisko nepředpokládal. Vědecké výzkumy nás opravdu někdy překvapí. Jediné vysvětlení, které se pro tuto skutečnost nabízí je asi to, že se nevěřící mladí možná cítí ochuzeni o znalosti z oblasti křesťanství a přáli by si, aby jim je

státní vzdělávací systém zprostředkoval, zvláště jedná-li se o naše národní kulturní bohatství. Nevěřící středního věku nevidí v učení katechizmu nic špatného a starší nevěřící zase svědčí o prospěšnosti učení se náboženství ze své vlastní zkušenosti.

Možná je opravdu na čase obnovit starý původní vzdělávací systém vycházející z církevního základu klášterů a farností, kde studium katechizmu bylo hlavním předmětem. Sám Don Bosko ve svých večerních školách vyučoval chlapce z okraje společnosti v první řadě katechizmu a za tímto účelem je učil i gramotnosti, neboť mnozí neuměli ani číst. Zde vidíme spojení škol s učením náboženství a norem života platných v dané společnosti. Toto dnes pod vlivem totalitní minulosti a liberální současnosti chybí. Moderní a novodobé směry nemusí být vždy společensky prospěšné a žádoucí. Pokud jsme schopni poučit se z minulých chyb, budeme také schopni obnovit to dobré a potřebné. Zavedeme opět povinně katechismus a křesťanskou nauku do škol? Podle slov jedné nevěřící staré paní „rozhodně ano“ a podle slov jiné staré paní „nikoho by to nezkazilo“. Poslechneme zkušené stáří, anebo budeme nadále nezodpovědně experimentovat s výchovou našich dětí? Výsledky tohoto výzkumu nás vybízí k pozitivní změně.

OTÁZKA Č. 11:

Znáte biblické desatero? Snažíte se podle něj žít?

Zda-li zná biblické desatero odpovědělo kladně opět neočekávaně 39 respondentů, což je plných 78%. Snaží se ho z nich zachovávat 74%, což také není málo. Naopak desatero vůbec nezná 18% především z mladších ročníků. Zde se právě projevuje neznalost katechizmu, neboť starší respondenti znali desatero naprosto všichni. Téměř celá střední a starší generace je přesvědčena, že desatero zná a snaží se více méně podle něj žít, i když se jedná i o nevěřící. **Biblické desatero totiž podle výsledů v dotazníku zná plných 80% nevěřících, z nichž polovina se snaží podle něho žít.** Tyto poznatky jsou více než překvapující. Snad je to proto, že naše křesťanská tradice je opravdu hodně silná a hluboce v nás zakořeněna a možná jen díky vnějším politickým vlivům nedávné minulosti byla pošramocena. Proto by bylo jistě vhodné ji ku prospěchu celé společnosti opět obnovit.

OTÁZKA Č. 12:

Podle jakého morálního kodexu se řídíte?

Konečně poslední otázka dala prostor k volnému vyjádření vlastního morálního kodexu, podle kterého se lidé dnes řídí. Odpovědi byly rozděleny podle podobnosti svého obsahu na ryze křesťanské, prosociální, podle svého svědomí a rozumu a na proti křesťanské či protisociální. Těch posledních bylo jen pět odpovědí, jako např.: kdo krade má vše..., buď krutý k sobě a brutální k ostatním. Podle svého svědomí a podle sebe se řídí 20%, prosociálně se snaží žít 25% lidí, kteří nechtějí druhým ubližovat, pomáhají potřebným, žijí pro rodinu, nekradou, nezabíjí. Křesťanským učením se snaží řídit 42% jako např.: přej a bude ti přáno, dej a bude ti dáno... nedělej to, co nechceš, aby druzí dělali tobě... být svatý, být Božím služebníkem... láska k Bohu... podle učení katolické církve... žít podle desatera... podle Blahoslavenství, atd.

Morální kodexy, podle kterých se lidé řídí, ukázaly, že to s naším „ateistickým nevěřícím národem“ nebude tak špatné. Ano, jsou mezi námi ti, kteří věří v komunismus a další – ismy, kteří vědomě chtějí dělat zlo, ale doufejme, že jsou v menšině. Je pravda, že tento dotazník pravděpodobně zcela nevyovídá o negativních aspektech lidí, neboť mnozí, zvláště muži středního věku, odmítali pohrdavě dotazník vyplnit. Naopak slušní a přátelsky naladěni občané ochotně věnovali svůj čas pro druhého. I tento fakt se odrazil v pozitivně laděných odpovědích, kterých byla ostatně většina.

Dotazníků kompletně se všemi kladně označenými odpověďmi bylo celkem sedm a spolu s deseti, kteří nežijí v manželství z objektivních důvodů tvoří 34% těch, kteří na všechny otázky odpověděli pozitivně. Také jejich morální kodexy působily velmi pozitivně, kladně a prosociálně. Tito lidé se vyznačovali jasnými rozhodnými odpověďmi a nikdy neodpověděli, že neví. Spolu s těmi, kteří někdy nevěděli, ale jinak odpovídali ano (kromě otázky týkající se manželství), tvoří tato celá pozitivně orientovaná skupina 72%. Negativní odpovědi se samozřejmě objevovaly mezi nevěřícími, z nichž jeden rozvedený muž, který „nevidí žádný důvod, proč by měl věřit“, odpověděl na všechny otázky záporně, zná sice desatero, ale neřídí se podle něj. Jeho morální kodex byl „občansko-sekulární-liberální“. Dotazník kompletně se všemi negativními odpověďmi se neobjevil. I zde můžeme spatřovat jakousi symboliku, kladu-záporu, negace-pozitiva, dobra-zla, kdy dobro zcela převažuje nad zlem. I v tomto dotazníku.

Nepočítáme-li otázku manželství, shromáždilo se celkem 589 kladných odpovědí, 122 záporných a 62 neutrálních. **Pozitivních opovědí z celého dotazníku je tedy 76%, což jsou více jako dvě třetiny.** Můžeme tedy i zde spatřovat jakési pozitivní nasměrování člověka, který jistě hledá a touží do dobru a kladných pozitivních věcech. Jen je potřeba je najít. Někteří je již našli, jiní hledají, někdo však již nehledá a rezignoval. Kolik je mezi námi pozitivně a kolik negativně naladěných spoluobčanů? Přejeme si, aby bylo víc těch pozitivních, nebo těch negativních? I psychologie a medicína nám dá zapravdu, že stres, špatná nálada a celkově negativně orientovaná vnitřní dimenze člověka, vede k nemocem jak tělesným, tak i duševním. Vždyť zhoubný nádor se odborně řekne maligní, což pochází z latinského malum – zlo. Všichni respondenti dotazníku přesahující věk více než 80 let, byli opravdu velmi pozitivně a přátelsky naladěni. Možná právě kvůli tomu se dožili vysokého věku. Je tedy na nás, zda-li si výsledky vědeckých zkoumání a bádání vezeme k srdci a pokusíme se změnit sebe i celou společnost k pozitivnějšímu přístupu k životu. Zdá se, že to je ten „lék“ na naši nemocnou dobu plnou všech hospodářských, politických, ekonomických, rodinných a dalších krizí. Vyléčit se z negace a pozitivně se nasměrovat. Pozitivní je totiž tvůrčí, zatímco negativní je destrukční.

ZÁVĚR

Bakalářská práce Svatá rodina jako základ křesťanské civilizace měla obohatit sociální pedagogiku o konkrétní možnost realizace výchovy jednotlivce i celé společnosti podle vzoru Svaté rodiny. Z vědeckých pedagogických poznatků víme, že jednou z hlavních součástí výchovy je napodobování. Jednotlivec je v podstatě vychováván tak, že napodobuje nějaký vzor. Pokud chceme efektivně působit jako sociální pedagogové, je potřeba našim svěřencům předložit nějaký konkrétní model, jenž by jim sloužil jak osobností předloha, pomáhající jim v rozvoji a růstu. Samozřejmě, že postava vychovatele by měla být dítěti tím hlavním nejbližším vzorem. Nevychováme jen slovy, ale i svým vlastním příkladem. Oba tyto vlivy by neměly být v rozporu, ale ve vzájemné harmonii. Proto je důležité, aby sám sociální pedagog měl nějaký pedagogicky osvědčený vzor, podle kterého sám žije a také v něm vychovává ostatní. Jednou z největších osobností s vynikajícími výsledky práce na poli sociální pedagogiky je jistě postava Dona Boska, který se stal pro tuto bakalářskou práci hlavní inspirací. Vychovával mladé nesocializované chlapce v duchu rodinného klimatu s důrazem na hlavní hodnoty lidského života podle vzoru Svaté rodiny. Právě proto doprovází celou tuto práci svými obohacujícími pedagogickými poznatky založenými na lásce a disciplinovanému vedení jemu svěřených dětí.

Svatá rodina se v této práci předkládá jako návod na pravé rodinné vztahy podložené biblickým učením, které v sobě obsahuje archetypy otce a matky. Zde vidíme souvislost s poznatky psychologů např. C.G. Junga, E. Froma, Z. Matějčka a dalších, kteří svojí vědeckou činností přispěli k objevování neměnných pravd a právě spojení biblického učení a psychologie je dalším přínosem této bakalářské práce. Taktéž i výzkum zkoumající názory lidí na danou problematiku krize společnosti, rodiny a jejich vzájemné obnovy přinesla nečekané objevy potvrzující aktuálnost tématu této práce. Nejen věřící, ale i nevěřící si přejí obnovu společnosti podle vzoru Svaté rodiny a volají zpět po zavedení opětovného učení katechismu a křesťanské nauky ve školách. Není se čemu divit, neboť jak výzkum ukázal, většina lidí zná biblické desatero a snaží se podle něho žít. Naše společnost tedy opravdu má hluboké křesťanské kořeny, které se nedají jen tak zničit nějakou ideologií. Svědčí o tom ostatně slavení vánočních svátků napříč celou naší společností, jako největších rodinných oslav v duchu pokoje, míru a lásky, což jsou typické vlastnosti křesťanství. Přestože je nám neustále vnučováno, že je náš národ ateistický, fakta mluví opačně. Většina lidí touží po pozitivních hodnotách a dědictví našich předků v podobě kulturního bohatství v nás vyvolává pocit hrdosti a jedinečnosti. Jen je

potřeba otevřít oči i své nitro a vnímat vnitřní apel vybízející k obnově osobnosti i celé společnosti. Jak jinak, než na základě nám vlastním – židovsko-křesťanském a řecko-římském. Na těchto kulturách totiž stojí celá evropská civilizace. Pokud chceme, aby byla Evropa Evropu, neměla by se snažit napodobovat jinou kulturu. My, jakožto dědicové Evropy, máme její budoucnost v rukou. Podstatou sociální pedagogiky je vychovávat jedince prosociálně. Právě proto byla tato práce koncipována jako soubor poznatků sloužících k socializaci a obnově osobnosti, která pak může pozitivně působit na celou společnost a přispívat k jejímu rozvoji.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ALBERTI, P. Světec Don Bosko. Olomouc : Matice cyrilometodějská, 1999.
- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha : Zvon, České katolické nakladatelství, 1994.
- BAKALÁŘ, E. *Rozvodová tematika a moderní psychologie*. Praha : Karolinum, 2006.
- Bible*. Praha : Česká biblická společnost, 1995.
- BOSCO, D. *Můj život pro mladé*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-247-8.
- CANPBELL, R. *Nechte mě být*. Praha : Návrat domů, 1998. ISBN 80-85495-86-4.
- ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících*. Brno : MU, 2000. ISBN 80-7239-060-0.
- Dokumenty II. Vatikánského koncilu*. Praha : Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.
- DUFOUR, X.L. *Slovník biblické teologie*. Řím : Velehrad – Křesťanská akademie, 1991.
- ELDREDGE, J. *Úchvatná*. Praha : Návrat domů, 2005. ISBN 80-7255-136-1.
- FROMM, E. *Umění milovat*. Praha : Simon and Simon Publishers, 1997. ISBN 80-85637-26-X.
- GRÜN, A. *Důvěřuj sobě*. Praha : Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0069-7.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2011. ISBN 80-7178-535-0.
- Jeruzalémská bible*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7195-289-3.
- JUNG, C.G.. *Duše moderního člověka*. Brno : Antalis, 1994. ISBN 80-7108-087-X
- JŮVA, V. *Úvod do pedagogiky*. Brno : Paido, 1997.
- KAPLÁNEK, M. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha : Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7.
- Katechismus katolické církve*. Praha : České katolické nakladatelství, 1995. ISBN 80-7113-132-6.
- MANJACKAL, J. *Obnovený ráj*. Mnichov : Highland Books, 2011. ISBN 978-3-9374433-17-1.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-504-2.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.

PASOTTI, E. *Il Cammino Neocatecumenale secondo Paolo VI. e Giovanni Paolo II*. Milano : San Paolo, 1993. ISBN 88-215-2624-0.

PETRUSEK, M. *Velký sociologický slovník*. Praha : Karolinum 1996. II.

PRŮCHA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.

RATZINGER, J. *O víře dnes*. Olomouc : MCM, 1998.

RENČ, V. *Malý vánoční zpěvník*. Kostelní vydří : Karmelitánské nakladatelství, 2001.

Statut Neokatechumenátní cesty. Roma : Fondazione Famiglia di Nazareth, 2008. 19 s.

ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha : Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3.

TOMÁŠEK, F. *Pedagogika : úvod do pedagogické praxe pro vychovatele a rodiče*. Brno : Ni-bowaka, 1992.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha : Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0.

WEIGEL, G. *Svědék naděje*. Praha : Práh, 2005. ISBN 80-7252-114-4.

ARGÜELLO, K. *Cammino Neocatecumenale*. [online]. 2002 [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.camminoneocatecumenale.it/new/default.asp?lang=en&page=statuto02_03>.

ARGÜELLO, K. Katechéza ikony svätej rodiny z Nazareta *Info vek* [online]. 2013 [cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.infovek.sk/predmety/greckokatolnab/ikony/katecheza_ikony_sv_rodiny_z_nazareta.htm>.

BENEDIKT XVI. Budovat společnost s lidskou tváří. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013 [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=16540>>.

BIDLO, P. Krize rodiny ohrozuje civilizaci. *Katolický týdeník* [online]. 2013 [cit. 20. únor 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.katydz.cz/clanky/krize-rodiny-ohrozuje-civilizaci.html>>.

DUKA, D. Děti jsou naše bohatství. *Hnutí pro život* [online]. 2012 [cit. 17. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://prolife.cz/?a=72&b=2&id=2042>>.

FRANTIŠEK I. Prává moc je služba. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17984>>.

GLASER, M. Státisíce lidí demonstrovaly za elementární pravdu o manželství a rodině. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17692>>.

GLASER, M. Předseda Papežské rady pro rodinu na půdě. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2013[cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17854>>.

GLASER, M. Benedikt XVI. požehnal před odchodem do misí 230 rodinám z Neokatechumenátní cesty. *Česká sekce Vatikánského rozhlasu* [online]. 2011[cit. 20. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=13974>>.

MASARYK, T.G. sec. cit. In SOVADLINA, J. Washingtonská deklarace. *Moderní dějiny*. [online]. 2012 [cit. 15. ledna 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/washingtonska-deklarace-18-10-1918/>>.

SECONDIN, B. Nová hnutí v církvi. *Víra* [online]. [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Nova-hnuti-v-cirkvi.html>>.

SYNÁČKOVÁ, J. Šest tisíc týraných dětí. Vizitka českých rodičů. *Lidovky* [online]. 2011 [cit. 15. února 2013]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/sest-tisic-tyranych-deti-vizitka-ceskych-rodicu-fua-zpravy-domov.aspx?c=A110512_211625_ln_domov_mev>.

Historie světových setkání rodin s papežem. *Národní centrum pro rodinu* [online]. 1999 [cit. 18. března 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.rodiny.cz/new/cirkev-a-rodina/svetova-setkani-rodin/historie-svetovych-setkani-rodin-s-papezem.html>>.

Přírůstek obyvatelstva. *Český statistický úřad*. [online]. 2001[cit. 5. ledna 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/prirust.htm>>.

Sňatky. *Český statistický úřad*. [online]. 2001[cit. 5. ledna 2013]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/cz/cisla/0/02/020100/snatky.htm>>.